

**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı**

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH
KONULARINDA DEĞER ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN SINIF
ÖĞRETMENİ GÖRÜŞLERİ**

Refik GÜLMÜŞ

**Danışman
Doç. Dr. Nihat KARAER**

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2015

**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı**

**İLKOKUL 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ TARİH
KONULARINDA DEĞER ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN SINIF
ÖĞRETMENİ GÖRÜŞLERİ**

Refik GÜLMÜŞ

**Danışman
Doç. Dr. Nihat KARAER**

Yüksek Lisans Tezi

Burdur, 2015

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14.12.2015 tarih ve 123/4 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 30.12.2015 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Refik GÜLMÜŞ'ün "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri" konulu tez çalışması İlköğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE :
(Tez Danışmanı)

Doç. Dr. Nihat KARAER

ÜYE :

Doç. Dr. Osman YILMAZ

ÜYE :

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BİLGİN

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

EBE/A/10

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

x Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

2015

Refik GÜLMÜŞ

ÖZET

İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşleri

Refik GÜLMÜŞ

Bu araştırma ile sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 2013-2014 öğretim yılında Burdur ili merkez ilçedeki ilkokullarda 4. sınıf okutan yirmisi bayan on üçü erkek toplam otuz üç sınıf öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu ile beş adet açık uçlu soru yöneltilerek katılımcıların görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular değer kavramı, değer eğitimi, değerler, değer eğitimi etkinlikleri, değer eğitimi zorlukları, değer eğitimi zorluklarını aşma, değer öğretimine destek ve değer eğitimi önerileri olmak üzere toplam sekiz tema altında yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin:

- Değeri, daha çok davranış ve davranışlar bütünü olarak tanımladıkları,
- Değer eğitimi, daha çok değer ve davranış kazandırma olarak gördükleri,
- En çok vatanseverlik değerini ifade ettikleri,
- En çok drama etkinliklerini kullandıkları,
- En çok materyal eksikliği konusunda zorluk yaşadıkları,
- Değer eğitimi zorluklarını aşmak için daha çok görsel materyaller kullandıkları,
- Öğretmenlerin en çok materyal konusunda destek talep ettikleri,
- Değer eğitimiyle ilgili en çok okul ve öğretmenlerle ilgili önerilerde (aile-okul-çevre-öğrenci koordinasyonu sağlanmalı, öğretmenler öğrencilere öncelikli olarak sorumluluk ve saygı değerini kazandırmalı vb.) buldukları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Değerler eğitimi, Sınıf öğretmeni, Sosyal Bilgiler

ABSTRACT

The class teachers' opinions related value teaching in *history subjects of 4th grade Social studies lesson*

Refik GÜLMÜŞ

In this study, the class teachers' opinions related value teaching aimed to identify in history subjects of 4 th grade social studies lesson. In this study qualitative research method was used. Semi-structured interview form was applied to total thirty three primary school teachers (twenty female – thirteen male) who are 4 th grade teachers classroom in town center of Burdur province in 2013-2014 academic year. The opinions of participants was find out with five open-ended questions. The datas that was obtained from semi-structured interview forms were evaluated with using descriptive analysis. The findings that obtained from this study were interpreted under total eight themes; value concept, value education, values, value education activities, value education difficulties, taking over value education difficulties, support to value education and value education suggestions.

As a result of this study, it is found that teachers;

- Define value the more behavior and overall behavior.
- Perceive value education the more to get value and behavior.
- Express mostly patriotism value.
- Use mostly drama activities.
- Have difficulty mostly material deficiency.
- Use the more visual materials to overcome value education difficulties.
- Demand mostly support in material topic.
- Make recommendations related value education, mostly about school and teachers (family-school-environment-student coordination must be provided, teachers must bring to students firstly responsibility and respect, etc.).

Key words: Values Education, Classroom Teachers, Social Studies

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BİLDİRİM.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÖNSÖZ.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
1. Giriş.....	1
1.1. <i>Problem Durumu</i>	2
1.2. <i>Problem Cümlesi</i>	3
1.4. <i>Araştırmanın Amacı</i>	3
1.5. <i>Araştırmanın Önemi</i>	4
1.6. <i>Varsayımlar</i>	4
1.7. <i>Sınırlılıklar</i>	4
1.8. <i>Tanımlar</i>	4
2. Kuramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar.....	5
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
2.1.1. Değerler.....	5
2.1.2. Değer Eğitiminin Önemi.....	7
2.1.3. Değerlerin İşlevleri.....	8
2.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması.....	9
2.1.5. Değer Eğitiminde Aile, Okul ve Çevrenin Rolü.....	11
2.1.6. Değer Eğitiminde Gizli (Örtük) ve Açık Müfredatın Yeri.....	14
2.1.7. Değer Eğitimi Yaklaşımları.....	15
2.1.8. Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Programında Değerler.....	17
2.2. İlgili Araştırmalar.....	21
2.2.1. Yurt İçindeki Araştırmalar.....	22
2.2.2. Yurt Dışındaki Çalışmalar.....	31
BÖLÜM III.....	32
3. Yöntem.....	32

3.1. Araştırma Modeli.....	32
3.2. Çalışma Grubu.....	32
3.3. Veri Toplama Aracı	33
3.4. Veri Toplama Süreci	34
3.5. Verilerin Analizi.....	35
BÖLÜM IV	37
4. Bulgular ve Yorumlar	37
4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Değer ve Değer Eğitimi Kavramlarıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	37
4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular	37
4.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimi Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular	40
4.2. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularında Hangi Değerlerin Olduğuna İlişkin Bulgular	42
4.3. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularını İşlerken Değer Eğitimiyle İlgili Yapmış Olduğu Etkinliklere İlişkin Bulgular	44
4.4. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorluklar ve Bu Zorlukları Aşmak İçin Neler Yaptıklarına İlişkin Bulgular.....	47
4.4.1. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulgular ..	48
4.4.2. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorlukları Aşmak İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular.....	51
4.5. Sınıf Öğretmenlerine Değerler Eğitimi İle İlgili Nasıl Destek Verilebileceğine ve Bu Desteğin Kimler Tarafından Verilebileceğine İlişkin Bulgular	54
4.6. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimiyle İlgili Önerilerine İlişkin Bulgular	57
BÖLÜM V	60
5. Sonuç ve Öneriler	60
5.1. Sonuç	60
5.2. Öneriler.....	62
KAYNAKLAR	63
EKLER.....	70
EK-1. Görüşme Formu.....	70
EK-2. Araştırma İçin Alınan İzin Belgesi.....	71

EK-3. Nitel Veri Analizi için Oluşturulmuş Kod Listesi	75
EK-4. Özgeçmiş.....	76

ÖNSÖZ

Çocuklar, günümüzde teknolojinin de vermiş olduğu imkânlarla daha geniş bir kesim ile etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşimin sonucunda çocuğa model olan kişi sayısı artış göstermiştir. Bu durum çocuğun değer ediniminde karmaşıklığa sebep olurken ayrıca olumsuz örneklerin artması ve teşhir edilmesi de toplumun değersizleşmesine yol açmış ve açmaktadır.

Toplumun her ferdi vatansızlık, adalet, sorumluluk, yardımseverlik, sevgi, barış gibi değerlerle donatmak, bu değerleri sonraki nesillere aktarmak, dürüst, ailesine bağlı, içinde bulunduğu topluma faydalı bireyler olarak yetiştirmek toplumda meydana gelen değer erozyonu nedeniyle adeta zorunlu hale gelmiştir. Milli, manevi değerlerle evrensel değerleri harmanlayıp yetiştirmekte olan nesle aktarma konusunda; aile, okul, çevre ve tüm kurumlara görev düşmektedir. Bu konuda işbirliği de kaçınılmaz gözükmektedir.

Değer aktarımında ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi içindeki tarih konularının önemi ilköğretim öğrencilerinin gelişim dönemi de dikkate alındığında önem arz etmektedir. Tarih konularıyla milli, manevi ve evrensel değerleri değer telkini, değer analizi ve açıklaması gibi yaklaşımlarla benimsetme imkânı ortaya çıkar. Değerlere günden güne daha da ihtiyaç duyan günümüz toplumu için bu bir fırsat olarak görülebilir.

Refik GÜLMÜŞ

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında her türlü yardım ve desteği sunan, yol gösterici olan tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Nihat KARAER'e,
Çalışmalarım sırasında görüş ve önerileriyle nitelikli bir rehberlik sunan Doç. Dr. Ramazan SAĞ'a,
Tezin yazımında bilgisayar konusunda teknik desteği nedeniyle Bilişim Teknolojileri Öğretmeni Emran ŞAHİN'e,
Değerli zamanlarından ayırarak bu çalışmaya görüşleriyle destek olan katılımcı sınıf öğretmeni arkadaşlara,
Görüş ve önerileriyle yol gösterici olan meslektaşlarıma,
Destekleri nedeniyle oğullarıma, kızıma ve sevgili eşime teşekkür ederim.

Refik GÜLMÜŞ

KISALTMALAR

akt: Aktaran

Ed.: Editör

f: İfade Edilme Sıklığı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s.: sayfa

ss.: sayfa sayısı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

%: İfade Edilme Yüzdesi

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo/Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. M. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması.....	9
Tablo 2. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması	10
Tablo 3. Spranger'in Değer Sınıflandırması	11
Tablo 4. Sosyal Bilgiler İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Programında Yer Alan Değerler	18
Tablo 5. "Geçmişimi Öğreniyorum" Ünitesinde Doğrudan Verilecek Değerler	19
Tablo 6. Programda Detaylı Olarak Açıklanan Değer Öğretimi Yaklaşımları	19
Tablo 7. Katılımcıların Kişisel Özellikleri	32
Tablo 8. Verileri Kodlama Örneği	35
Tablo 9. Değer Kavramına İlişkin Analiz ve Kodlamalar	37
Tablo 10. Değer Eğitimi Kavramına İlişkin Analiz ve Kodlamalar	40
Tablo 11. Tarih Konularında Hangi Değerlerin Olduğuna İlişkin Analiz ve Kodlamalar	42
Tablo 12. Değer Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Analiz ve Kodlamalar	45
Tablo 13. Değer Eğitimi Zorlukları Temasına İlişkin Analiz ve Kodlamalar	48
Tablo 14. Değer Eğitimi Zorluklarını Aşmak İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Analiz ve Kodlamalar.....	51
Tablo 15. Değer Eğitimiyle İlgili Verilebilecek Desteğe İlişkin Analiz ve Kodlamalar	54
Tablo 16. Değer Eğitimiyle İlgili Önerilere İlişkin Analiz Ve Kodlamalar	57

BÖLÜM I

1. Giriş

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili bilgi eksiklikleri ile ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının değer eğitimi açısından sınıf öğretmenlerince etkin bir şekilde ele alınmaması problem durumu olarak ortaya konmuştur.

Problem durumunda ifade edilen hususları öğretmen görüşleriyle tespit etme ifadesi problem cümlesi olarak belirtilmiş ve problem cümlesi altında ise araştırmanın amaçlarına ulaşmayı kolaylaştıran, amaçları detaylandıran alt problemler ortaya konmuştur.

Araştırmanın amacı ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretime ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etme temel amacı çerçevesinde ele alınmış ve alt problemlerde ifade edilen hususlar da temel amaç altında detaylandırılarak ortaya konmuştur.

Günümüz toplumunda günden güne değerlerden uzaklaşılması ve bu durumun ailelerde endişeye sebep olduğu ifade edilmiş ve bu olumsuz gidişat konusunda ilgililerin bir takım tedbirler almasının ve çalışmalar yapmasının gerektiği belirtilmiştir. Varolan bu durum okullar bağlamında ele alınarak sınıf öğretmenlerinin değerler konusundaki bilgi düzeyleri ve ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretiminin gerekliliği de araştırmanın önemi olarak ortaya konmuştur.

Özetle bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlerine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmanın varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Globalleşme ve teknolojik değişimler yeni problemleri de beraberinde getirmekte fakat bunun yanında teknolojik olarak gelişmeler yaşamın uzamasına neden olmaktadır. Gelecekte de bireysel ya da toplumsal olarak, bizim için hayatın anlamının ne olacağı hakkında karar vermek zorundayız (Dilmaç, 2002, s. 2). Günden güne değerlerini yitiren toplumlar birçok olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum toplumu oluşturan bireylerde gelecekle ilgili kaygıların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda toplumu oluşturan bireylerin değerler açısından donanımlı hale getirilmesi toplumların geleceğinin şekillenmesine olumlu yönde katkı sunacaktır. Okullarda bir plan ve program içerisinde değerler eğitiminin verilmesi günümüz toplumları için zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca yaşanan nefret söylemlerinin ortaya çıkardığı olaylar ve toplumsal kutuplaşmalar değer eğitiminin artık bir ihtiyaç olduğunu da ortaya koymaktadır.

Çocukların gelişim dönemleri de dikkate alındığında değer eğitiminin küçük yaşlarda yapılması çocuklarda değerler konusunda duyarlılık oluşmasına ve değerlerin çocuklarda kalıcı olmasına zemin hazırlayacaktır. İlkokullarda değerler eğitimine uygun öğrenme ortamının hazırlanması ve bu yaş çocuklarıyla sınıf öğretmenlerinin yapacakları ders içi ve ders dışı değer eğitimi uygulamaları önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki bilgi eksiklikleri ve özellikle milli ve evrensel değerler açısından zengin olan ilkökul Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının sınıf öğretmenlerince değer eğitimi açısından etkin bir şekilde ele alınmama durumu bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problemin varlığı sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşleri.

1.3. Alt Problemler

1. Sınıf öğretmenlerinin değer ve değer eğitimi kavramlarıyla ilgili bilgi düzeyleri nedir?
2. Sınıf öğretmenlerine göre ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında hangi değerler vardır?
3. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimiyle ilgili yapmış olduğu etkinlikler nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimi verirken karşılaştıkları zorluklar nelerdir, bu zorlukları aşmak için neler yapmaktadırlar?
5. Sınıf öğretmenlerine değerler eğitimi ile ilgili nasıl destek verilebilir, kimler tarafından verilebilir, bu desteğin kapsam ve içeriği nasıl olmalıdır?
6. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etme temel amacı çerçevesinde:

- Sınıf öğretmenlerinin değer ve değer eğitimiyle ilgili bilgi düzeylerini,
- İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında hangi değerlerin olduğunu,
- Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili yaptığı etkinliklerini,
- Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi uygulamaları esnasında yaşadıkları zorlukları ve bu zorlukları aşmak için yaptıkları uygulamalarını,
- Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi konusundaki destek taleplerini ve önerilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Toplumumuzda milli ve manevi değerlerden uzaklaşıldığına, evrensel değerlerin dikkate alınmadığına veya yavaş yavaş yitirildiğine şahit oluyoruz. Özellikle son yıllarda şiddet, suç işleme, boşanma, madde bağımlılığı vb. konularda yaşanan artış toplumumuzdaki değer kaybının sonucu olarak ortaya çıkan olumsuzluklar olarak dikkat çekmektedir. Bu olumsuz gidişat aile, okul ve kurumların önlemler almasını gerektirmektedir. Okullara bakan yönüyle ilkokullarda Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının milli, manevi ve evrensel değerler açısından zengin oluşu tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini önemli kılmaktadır.

1.6. Varsayımlar

Araştırma aşağıdaki varsayımlara göre gerçekleştirilmiştir:

- Çalışma grubunun tüm evreni temsil niteliğine sahip olduğu,
- Katılımcı sınıf öğretmenlerinin araştırma sırasında görüşme formunda kendilerine yöneltilen sorulara içten ve doğru yanıtlar verdikleri,
- Veri toplama aracının araştırmanın amacına ulaştıracak yeterliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki şekildedir:

- 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Burdur ili merkez ilçedeki ilkokullarda 4. sınıf okutan sınıf öğretmenlerinden rastgele belirlenmiş 33 sınıf öğretmenin görüşleriyle sınırlıdır.
- İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konuları, programın “Kültür ve Miras” öğrenme alanı “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesindeki konularla sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Değer: Toplumun geneli tarafından doğru ve faydalı görülen, doğru ve yanlışı tespitinde bir ölçüt olarak kabul edilen ortak düşünce, nitelik, ahlâkî ilke, inanç ve davranışlar bütünüdür.

Değer Eğitimi: Toplumca benimsenmiş milli ve evrensel değerlerin aile, çevre ve medya kuruluşlarının desteği ile okullar tarafından bir program içerisinde ders içi ve ders dışı etkinliklerle bireylere aktarılmasıdır.

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve ile İlgili Araştırmalar

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşlerini belirleme problem cümlesinden hareketle literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Değerler, birey ve toplum açısından değer eğitiminin önemi, değer eğitiminde aile, okul ve çevrenin rolü, değer eğitiminde gizli ve açık müfredatın yeri, Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi ve değer eğitimi yaklaşımları ele alınmıştır. Öğrenciye değer aktarımında nitelikli bir öğrenme ortamı sağlama konumunda bulunan öğretmen ve onun etkileşimde bulunduğu alanlar, kişiler ve çevre kuramsal çerçeveyi ortaya çıkarmıştır.

2.1.1. Değerler

Balat (2006) üzerinde ittifak edilen herkesçe kabul gören bir değer tanımının olmadığını ifade eder. Literatüre bakıldığında değer kavramına çok değişik anlamlar yüklenildiği görülmektedir. Yalnız literatürdeki bu çeşitlilik belirsizlikten değil, sosyal bilimlerde değer kavramının farklı şekillerde ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun değer kavramının anlaşılabilirliğine ve daha iyi algılanmasına hizmet ettiği söylenebilir.

Literatürde “değerler eğitimi”, “ahlak eğitimi”, “karakter eğitimi” ifadelerinin çoğu zaman birbirlerinin yerine ve eş zamanlı olarak kullanıldıkları görülmüştür. Oysa bu kavramlar birbirinden farklı olmakla birlikte iç içe geçmiş durumdadırlar. Geçmişteki eğitim programlarında “ahlak eğitimi” ve “karakter eğitimi” şeklinde karşımıza çıkan değer kazandırma işleminin günümüzdeki yaygın ismi değerler eğitimidir (Keskin, 2012, s. 83).

Aydın (2010) değeri arzu edilen, edilebilen şey ve olaylar karşısında insanların göstermiş olduğu tavır ve tutum olarak ifade eder. Ayrıca değerlerin inançlarımız ve davranışlarımız açısından bir ölçü olduğunu söyler. Akbaş'a (2004) göre ise değerler bireysel olarak güdü, karar verme, tutum, inanç, ihtiyaç gibi kavramları; toplumsal olarak ise, herkesçe en iyi, en doğru ve en yararlı kabul edilen şeyleri akla getirmektedir.

Özdaş (2013, s. 8) değer kavramını; bireyin yeteneklerinin farkına varması, iyi insan olmak için çaba göstermesi, kendisiyle ve toplumla barışık olması, maddi ve manevi olarak doyuma ulaşması anlamında kullanmıştır. İşçi 'ye (2007, s. 9) göre ise değerler, toplumun ortak duygu ve düşüncelerini yansıtır. Temelde manevi inanç ve ahlaki ilkelere dayanırlar. Ahlaki inançlar tekrarlana tekrarlana değer özelliği kazanırlar

Değerlerin toplumca benimsenmiş olması değerlerin toplumun özünden çıkarak bireylere yansıdığını gösterir. Değerleri toplumdan ayrı düşünmek olanaksızdır. Değerlerin toplumdan bireye yansımaması da değerlerin toplumda yaşanmadığını düşünmemize sebep olur. Özetle değeri toplumun özünde var olan ve yaşayan doğruların toplamı olarak ifade edebiliriz.

Güney (2008) bir topluluğun çoğunluğu tarafından doğru olduğu kabul edilen ve ortak hedef, fikir ve menfaatlerini ortaya koyan genel ahlak kuralları ya da inançları sosyal değer olarak tanımlar ve sosyal değerlerin beğenme duygusu ile ilgili olduğunu ifade eder. Her toplumda iyi, güzel, faydalı ve kutsal kabul edilen şeylerin yanında kötü, çirkin ve zararlı olarak görülen şeylerin de olduğunu belirttikten sonra bayrağımızın bizim için kutsal olduğunu ve Türk milleti için bayrağın bir değer olduğunu ifade eder.

Aydın ve Akyol Gürler'e (2012, s.1) göre değer şu anlamlara da gelmektedir:

- Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha,
- Yüksek ve yararlı nitelik,
- Üstün yararlı nitelikleri olan kimse,
- Bir değişkenin veya bilinmeyeninin sayısı ile anlatımı.

2.1.2. Değer Eğitiminin Önemi

Can (2008) bireylere sosyal ilişkilerinde sorun yaşamamaları için karşılaştıkları ahlaki problemleri nasıl çözeceklerinin öğretilmesi gerektiğini vurguladıktan sonra eğitim sistemlerinin değerler eğitimine vermesi gereken önemi arttırdığını ifade eder.

Son yıllarda artan şiddet olayları, aile kurumunun zayıflaması, adi suçların artması, iş ahlakında düşüş, gençlerin sosyal çevre yapılarının değişiminde de değerler eğitiminin önemini görmekteyiz. Özellikle okullarda yaşanan psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarında birçok sayıda öğrenci ve öğretmen zarar görmektedir. Bununla beraber medyanın ve sanal dünyanın sunduğu popüler kültür etkisi altında kalan gençler değer yozlaşması tehlikesi ile karşı karşıya kalmakta, olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Avrupa'da ve Amerika'da uzun süredir yaşanan bu sorunlar ülkemizde de görülmeye başlanmıştır. Bu sorunların temelinde ahlaki çöküntünün, değersizleşmenin olduğu söylenegelen bir tespittir (Aydın ve Akyol Gürler, 2012, s. 17).

İyi vatandaş yetiştirmenin Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından olduğu görülmektedir. Eğitim sistemimiz incelendiğinde en temel amacının evrensel (sevgi, barış, doğruluk vb.) ve milli değerlerin (vatan, millet ve bayrak sevgisi vb.) öğrencilere kazandırılmasının olduğu görülecektir (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Farklı düşündüğü ve farklı inandığı için, başkaları hakkında kötü düşüncelere sahip hatta kendilerince gerekli gördüklerinde cebir ve şiddet uygulamaktan çekinmeyen insanlar vardır. Bu insanların kendilerine saygısı yoktur ve kendilerine zarar da verebilirler. Bütün bu gerçekler, Sosyal Bilgiler öğretimi içerisinde değer eğitiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Doğanay, 2009).

Toplum kurallarının değişmesi; hayatı kolaylaştıran saygı, özsaygı, hoşgörü, yardımlaşma, sevgi, empati, dürüstlük, disiplin, sorumluluk, aile olabilme, öz bakım, hijyen vb. değerlerin de azalmasına neden olmuştur. Tüm bu olumsuz değişimler değer kavramının farkındalığını ve kazanımını arttırmanın önemini ortaya koymaktadır. Çünkü toplumsal değerleri benimsemiş, böylece sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamayan sağlıklı bireyler yetiştirmek değerler eğitimi ile mümkündür (Ateş, 2013, s. 2).

Değerlerimizi kaybetmekte olduğumuza ilişkin ebeveynlerde ciddi kaygılar ortaya çıkmıştır. Kuşaklar arasındaki değer çatışması, gençlerimizde gözlemlenen davranışsal sorunlar, ailelerdeki ilgisizlik, suç işleme ve şiddet kullanımında yaşanan büyük artış, TV ve internetin bilinçsiz kullanımının olumsuz etkileri ebeveynlerdeki kaygıların yersiz olmadığını bize göstermektedir. Ayrıca eğitim sistemimizdeki rekabet ortamının ortaya çıkardığı olumsuzluklar, öğrencilerdeki hedefsizlik, ilgisizlik ve okul ortamlarının öğrenciler için yaşam alanı olmaktan uzak görüntüsü değer eğitimine ne kadar çok ihtiyacımızın olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalar; topluma olumlu model sunması, toplumdaki bireylerin kaynaşmasını sağlaması, bireyleri ve toplumu pozitif anlamda geliştirerek doğru ve olumlu tavır ve tutumlara yönlendirmesi, genel anlamda ise yol gösterici nitelikler ortaya koyması bakımından çok önemlidir.

2.1.3. Değerlerin İşlevleri

Değerler, sosyal açıdan bireylerin sosyalleşmesinde ve kabul görmesinde etkin bir rol üstlenir. (Özensel, 2003, s. 231) Gökçe ve Richter'den aktardığı değerlerin işlevlerini aşağıdaki şekilde ortaya koymuştur.

- *Değerler, bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür.*
- *Kültür üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip olan değerler belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır.*
- *Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir.*
- *Kişilerin sosyal rollerini seçmesine ve gerçekleştirmesine rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler.*
- *Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın şemasını çizerler.*
- *Değerlerin sosyal boyutu vardır. Hem zihinsel hem de duygusal yönü belirten ifadelerdir.*
- *Sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir.*
- *Dayanışma araçları olarak da işlevleri vardır. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler.*

Değerlere tutum ve davranış açısından bakıldığında bireylerin sosyal ve kültürel gelişimine katkısı büyüktür. Çünkü değerler, bireylerin toplumla bütünleşmesine ve toplumu oluşturan diğer bireylerle sağlıklı bir iletişim kurmasına zemin hazırlar. Bu bağlamda düzenli ve sağlıklı bir toplum için, değerlerin birey ve toplum açısından işlevi değerler eğitimi gerekli ve önemli kılmaktadır.

2.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Literatürde değerlerin sınıflandırması konusunda birliktelik yoktur. Değerlerin sınıflandırmasında özellikle Rokeach, Schwartz, Spranger sınıflandırmaları dikkat çekmektedir.

2.1.4.1. Rokeach' in Değer Sınıflandırması

Rokeach (1973) değerleri amaç ve araç değerler olarak iki sınıfa ayırmıştır. Her iki değer sınıfında on sekizer değer bulunmakta olup bu durum Tablo 1'de gösterilmiştir (Rokeach,1973; akt. Akın, 2013, s. 55).

Tablo 1.

M. Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

S.n.	Amaç Değerler	S.n.	Araç Değerler
1	Aile güvenliği	1	Bağımsız olma
2	Barış içinde bir dünya	2	Bağışlayıcı
3	Başarılı Olma	3	Cesaretli
4	Bilgelik	4	Dürüst
5	Dini olgunluk	5	Entelektüel
6	Eşitlik	6	Geniş görüşlü
7	Gerçek dostluk	7	Hırslı
8	Güzellikler dünyası	8	İtaatkâr
9	Heyecan verici bir yaşam	9	Kendini kontrol eden
10	İç huzur	10	Kibar
11	Kendine saygı	11	Kendine hâkim
12	Mutluluk	12	Mantıklı
13	Gerçek dostluk	13	Neşeli
14	Özgürlük	14	Sevecen
15	Rahat bir yaşam	15	Sorumluluk sahibi
16	Sosyal kabul	16	Temiz
17	Ulusal güvenlik	17	Yardımsaver
18	Zevk	28	Yaratıcı olma

2.1.4.2. Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Schwartz ise, Rokeach'ın geliştirdiği amaç ve araç değerler sınıflaması üzerinde çalışarak değerleri on değer tipi şeklinde gruplamıştır. Bütün gruplarda toplam elli altı değer ifade edilmiş olup bu durum Tablo 2'de gösterilmiştir (Schwartz,1996; akt. Yiğittir, 2012, s. 4).

Tablo 2.

Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değer Tipleri	Tanım ve Amaç	İçerdikleri Alt Değerler
Güç	Sosyal konum ve saygınlık, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek
Başarı	Sosyal standartları temel alan kişisel başarı yönelim	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak
Hazcılık	Zevk ve duyuların kişisel ödüllendirmesi	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Öz Yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak
Evrenselcilik	Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak
İyilikseverlik	Kişisel temas içinde bulunulan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme ve korum	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak,
Gelenek	Dinin ya da geleneksel kültürün bir takım âdet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı duyma	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak,
Uyum	Toplumsal norm ve beklentileri ihlal etme, başkalarını rahatsız etme yada kırma-yaralama gibi fiillere elverişli dürtü ve eğilimlerin sınırlandırılması	Kibar olmak, itaatkâr olmak, ana-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik	Toplumun, ilişkilerin ve bireyin kendisinin güvenliği, huzur ve istikrarı	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek

2.1.4.3. Spranger'ın Değer Sınıflandırması

Spranger, değerleri altı grup altında sınıflandırmıştır. Bunlar: Bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerlerdir (Akbaş, 2004). Spranger'ın altı gruba ayırarak ifade ettiği değer sınıflandırması Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Spranger'ın Değer Sınıflandırması

Değer Adı	Açıklama
Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirci, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempatiktir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dünyevi hazları feda eder.

2.1.5. Değer Eğitiminde Aile, Okul ve Çevrenin Rolü

Demirtaş (2009) çocuğun doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu ailedeki ebeveynlerinden bazı değerleri resmi olmayan doğal ortamda öğrendiğini, çocuğun büyümesi ve sosyalleşmesiyle birlikte yetişkin bireylerden ve akranlarından vb. farklı noktalardan değer ediniminin olduğunu söyler. Aydın (2010) ise hayat boyu doğal ortam ve çevrede gerçekleşen değer eğitiminin, aile ve okulda da gerçekleşmeye devam ettiğini ifade eder.

Oktay'a (1999) göre değerler eğitiminin benimsenmesinde okullara ciddi görevler düşmektedir. Okuldaki eğitimde çocukların fiziki gelişimlerinin yanında duygu, düşünce gelişimlerinin ve etik değerlerin kazanılmasının da önemli olduğunu vurgular.

Aydın'a (2010) göre değer öğretimi huzurlu bir toplum için önemli olup çocuklara değerleri öğretmek, dersleri öğretmek kadar gereklidir. Öğretimin sadece bilişsel alanla sınırlı kalınmayıp, öğrencilerin duyuşsal açıdan da gelişmesini sağlamalı bu yönüyle değerler eğitimi, eğitimin bilişsel duyuşsal bütünlüğünü sağlayan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Suh ve Traiger (1999) de okulun yalnızca bilgili öğrenci yetiştirme amacını taşımaması gerektiğini, temel değerlerle donatılmış öğrenci yetiştirme amacının da olması gerektiğini vurgulamıştır.

Değer eğitiminin kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu ifade eden Ekşi (2003) ayrıca söz konusu eğitimin alınmasında okulların önemine vurgu yapmakta ve bireylerin değer ve becerilerle donatılmasının okulların hedefleri arasında olması gerektiğini ifade etmektedir. Yalar (2010) öğrencileri değerler konusunda bilinçlendirmede sadece sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değil tüm öğretmenlerin sorumluluk alması gerektiğini söyler. Özden (2002) ise öğretmen, örgün eğitimin temel taşı olduğunu bir toplumun sahip olduğu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında da öğretmenler büyük öneme sahiptir

Yazıcı'ya (2006) göre öğretmen, kendisi değerlerle donatılmamışsa ve değerlerin nasıl öğretileceği konusunda bilgi sahibi değilse aynı zamanda da öğrencilere iyi bir model olamıyorsa bu durum öğrencilerde var olan değerlerin tahrip olmasına ve belki de yok olmasına neden olabilir.

Çocukların küçük yaşlarda kazandıkları değerler, ileriki yaşamlarını etkilediği için okul programlarında yer alan değerlerin kazandırılması önemlidir. Bu da ancak; okul ile ailenin işbirliği içinde olmasına, değer gelişimlerinin öğretmen ve veliler tarafından takip edilmesine ve öğretmen ile ailenin görüş birliği sağlanmasına bağlıdır (Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013).

Hökelekli ve Gündüz (2007) göre değerler eğitiminin, değer kazandırma etkinliği ve değerlerin açık bir şekilde öğretilmesi olduğunu söyler. Okullarda değerler eğitimi sürecinde birçok öğenin etkisi söz konusudur. Ancak, bu öğelerin öncelikli olanlarının; ders programları, öğretmenler, çocukların ailesi, kitle iletişim araçları ve okul yönetimi olduğu söylenebilir. Bu öğelerin okullarda verilen değerler eğitiminin başarıya ulaşmasında ya da kesintiye uğramasında önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir (Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014, s. 283).

Giesecke (2004) okulun değerlerin eğitim sürecine olan desteğinin dersler, öğretmenler, okul kuralları ve okul kültürü olmak üzere dört noktada gerçekleştiğini ifade etmektedir. Marcus ve Fritzer'e (1999) göre değer eğitimi çalışmalarının hedefine ulaşabilmesi için; öğretmenler çalışmaları gerçekleştirmeli, okul idarecileri desteklemeli, aileler de değer eğitiminin gerekli olduğuna inanmalı ve öğrencilere verilmek istenen değerler de herkesçe benimsenen değerler olmalıdır.

Okullarda değer öğretiminde farklı yaklaşımlar vardır. Telkin yönteminin yanında değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendisinin farkına varması sağlanabilir. Ayrıca ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları öğrencinin değerlerini anlamasını, analiz etmesini sağlayabilir (Çelikkaya, Filoğlu ve Öktem, 2013).

Nitelikli bir öğrenme ortamı oluşturan, değer eğitimi yaklaşımları konusunda bilgi sahibi, öğrencilerin sahip olduğu değerlere saygılı, okuyup araştırarak kendini geliştiren, çevresine her zaman pozitif enerji verebilen, öğrencilerinin sorunlarıyla yakından ilgilenen, öğrencilerdeki yetenekleri görebilen öğretmenler değer aktarımı konusunda daha etkili olabilirler.

Değerlerin öğrenilmesi aşamasında öğretmenler (Dilmaç, 2002, s. 5):

Model olmalı. Sınıf içerisinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı. Her öğrenciye sorumluluk verip onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmalı. Cesaretlendirip veya cezalandırarak değerler empoze etmeli. Öğrencilere karar verme olanağı tanımalı. Paylaşım fırsatı vermeli. Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli. Tartışma ve paylaşma ortamları oluşturmalı (Tyree, Vence, 1997, s. 12; akt. Dilmaç, 2002, s. 5).Kendini bilme ile ilişkili olarak soru sordurmaya yönlendirmeli (Golbecker, 1976, s. 34; akt. Dilmaç, 2002, s. 5).

Halstead ve Taylor (2000) değerler eğitimine eleştirel bir gözle baktıkları çalışmalarında; İngiltere'de değerler eğitimi adına değişimin sadece program boyutuyla kaldığını vurgulayarak, bu durumun gerekçelerini sıralamışlardır. Bu gerekçeler şunlardır:

Okullarımızda etkili bir okul kültürü bulunmamaktadır. Yeni programlar ve özelde de değerler eğitimi konusunda öğretmenlere yönelik etkili bir hizmet içi eğitim çalışması yapılmamıştır. Değerler eğitimine yönelik ve öğretmenlerin faydalanabileceği kaynaklar yok denecek kadar azdır. Var olan kaynaklar da uygulamadan ziyade teorik bilgi içermektedir (Halstead ve Taylor, 2000; akt. Keskin, 2012, s. 94).

Aydın'a (2010) göre gelişim döneminde çocuk için arkadaş çevresi önemlidir. Değerler yalnız aileden değil günümüzde sosyal çevreden de kazanılmaktadır. Ailelerin çocukları üzerinde yeterince etkili olamadıklarını bu nedenle de sahip oldukları değerleri çocuklarına kazandıramadıklarını düşünmektedirler. Sosyal çevredeki değerler ile ailedeki değerlerin örtüşmemesi aileleri kaygılandırmaktadır. Duyarlı olan aileler değerler eğitimi çocuklarına belli bir plan ve program dâhilinde vermek istediği için günümüzde okulların değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar yapması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Değer eğitiminde aile, okul ve çevre önemli etkenlerdir. Bu etkenlerin birisinde yaşanan ihmal veya eksiklik değerlerin yaşanılır hale getirilmesine engel olmaktadır. Örneğin; ailede değerler yönüyle iyi yetiştirilmiş bir birey, okul ortamında, mahallesinde ve geniş çevre olarak ifade edebileceğimiz kitle iletişim araçlarında gördüğü olumsuz olaylardan etkilenebilir. Bu durum değerlerin ancak aile, okul ve çevrenin (resmi-özel kurum ve kuruluşlar) etkileşim ve işbirliği ile bireylerde ve toplumda kalıcı olabileceğini bize göstermektedir.

2.1.6. Değer Eğitiminde Gizli (Örtük) ve Açık Müfredatın Yeri

Açık program, okullarda öğretilmesi amaçlanan davranışları ve bu davranışların ne zaman, nasıl öğretileceğini belirten yazılı kurallar şeklinde; örtük program ise okulda öğretileceği açıkça belirtilmeyen ama öğrencinin okuldaki çeşitli eğitim öğeleriyle etkileşimi sonucunda edindiği davranışlar şeklinde tanımlanabilir (Bacanlı, 2006, s. 61).

Doğanay ve Sarı'ya (2004) göre demokrasiye uygun değerlerin ediniminde, okulun doğal ortamında ortaya çıkan, çocukların davranışlarına yön veren örtük program, açık programa göre daha etkili ve önemlidir. Yüksel (2005) ise değer kazanımında okullardaki programların önemini belirttikten sonra örtük programla da değer kazanımı olduğuna dikkat çeker.

Açık-örtük programı şu örnekle göstermek mümkündür. Dersin konusu olarak insanlara saygının işlendiği bir okulda, başkalarına saygı açıkça ifade edilmiştir ve açık programda belirtilmiştir. Ama gerek dersin işlenişi sırasında öğretmenin otoriter tavrı, gerek ders esnasında sınıftaki bazı öğrencilerin öğretmene ve diğer öğrencilere saygısızlıkları, gerek teneffüse çıkışta öğrencilerin saygısızca birbirleriyle itişmeleri, gerek hizmetlinin öğrencilere veya idarecilerin hizmetlilere saygısız davranışları, gerek öğrencilerin bahçede birbirlerine sataşmaları vb. öğrencilere insan haklarına saygı duymamayı öğretebilir. Bunlar gizli müfredattır. Kolayca anlaşılabilceği gibi açık program öğretime örtük program ise eğitime yakındır (Bacanlı, 2006, s. 61).

Doğanay ve Sarı'ya (2004) göre açık program ile okulun doğal öğrenme ortamı olan örtük müfredatın birbirini destekleyici olması gerekir. Eğer bir öğretmen sürekli düşüncelerin özgür olması gerektiğinden söz ediyor fakat öğrencilerin sınıf içinde özgürce düşüncelerini açıklamasına karşı çıkıyorsa veya işbirliğinin gerekliliğinden söz ediyor fakat öğrencileri için yarışmacı bir ortamı tesis ediyorsa bu değerlerin kazanılma olanağı yoktur. Ders kitapları demokrasi kültüründen bahsederken okul idarecileri öğrencilere baskı yapıyorsa, orada demokrasi değil istemeyerek de olsa yapılanlara katlanma vardır.

Okullarımızda etkili bir okul kültürü oluşturulduğu takdirde açık ve örtük program değerlerin hem bireyler tarafından yaşanmasına hem de hayatın içinde uygulanmasına ortam hazırlayabilir.

2.1.7. Değer Eğitimi Yaklaşımları

Okullarda değer eğitimi konusunda farklı öğretim yaklaşımları bulunmaktadır. Okullarda değerler, değer telkini yaklaşımı, değer açıklama yaklaşımı, değer analizi ve ahlâkî muhakeme yaklaşımları ile verilebilir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2004).

2.1.7.1. Değer Telkini

Çocuklara edinmeleri gereken değerler doğrudan söylenerek benimseyip kazanmaları sağlanabilir. Bu yönüyle değer telkini yaklaşımı davranışçı yaklaşım prensipleriyle uyumluluk gösterir (Ekşi ve Katılmış, 2011).

Model olma, olumlu veya olumsuz pekiştirme, eleştirme, azarlama, alternatiflere yöneltme, eksik veya taraflı bilgi sunarak öğrencileri belli cevap ve değerlere yöneltme, oyunlar, taklit, rol yapma, canlandırma, buluş yoluyla öğretme ve öğüt verme gibi metotlar uygulanır. Yapılan hataları düzelterek doğrusunu göstermek bu yöntemde sık kullanılan yollardandır (Meydan, 2014, s. 99).

2.1.7.2. Değer Açıklama

Bu yaklaşımın temelinde, hayatımızda bizler için nelerin önemli olduğunu tespit yatmaktadır. Değerlerin doğrudan aktarımı yerine toplumu oluşturan kişilerin değer vereceği şeyi telkin yaklaşımı ile değil, seçenekler ve sonuçlar irdelendikten sonra kişinin bizzat kendisi tarafından karar vermesi esasına dayanır (Doğanay, 2007).

Verilecek değerle ilgili grup tartışması, rol oynama, düşünce kâğıtları, açık uçlu sorular, kişinin kendi yaşantısından örnekler, oylama, görüşme, öğrenci raporları, karikatürler, başlıksız resimler, filmlerden alıntılar, hikâyeler, provokatif sorular, durum bildiren yazılar, kodlu öğrenci kâğıtları, günlük tutma, halk röportajları, alıntılar, projeler, sunî olaylar, zorunlu seçim yöntemleri, dizi düzenlemeleri, haftalık tepki kâğıtları, bitmemiş cümleler, şifreli kâğıtlar ve benzerleri olabilir (Bacanlı, 2006, Doğanay, 2007, Raths, Harmin ve Simon, 1978 ve UNESCO, 2005; akt. Tahiroğlu, 2012, s.125).

2.1.7.3. Değer Analizi

Bu yaklaşım; değer eğitiminde ilgiyi, fikirleri ve ayrımı görmeyi gerektirir ve duygusallıktan uzak olarak değerler test edilir. Öğrenciler kendilerine bir konum belirler ve değerlendirme yaparlar. Değer analizi yaklaşımı, karşılaşılan her türlü problemlere karşı başvurulan bir yaklaşımdır (MEB, 2004).

Öğretmenlere değer analizi yönteminin uygulanmasına yönelik bazı tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu tavsiyeler konunun seçimi, uygun kaynak materyalleri sağlama, uygun atmosferi sağlama, olumlu ve olumsuz ifadeleri listeleme ve dereceleme, sınıf tartışmaları, uygun çözümleri formülleştirme, soru ve cevap dönemi, gözlem ve öneriler (Chadwick ve Meux,1971, Bacanlı, 2006; akt. Tahiroğlu, 2012, s. 126).

2.1.7.4. Ahlaki Muhakeme

Doğanay'a (2007) göre değerlerin çatışmasıyla ortaya çıkan gerçek yaşama ilişkin sorunlardır. Bu sorunlar, öğrencilerin kendileriyle ilgili olabileceği gibi geçmişte yaşanmış olaylarla ilgili de olabilir.

Öğrencilerden kendilerine uygun gelen davranışı seçerek, seçme sebebini de ifade etmeleri istenir. Bu değer öğretimi yaklaşımında, öğretmen öğrencilere ahlaki ikilemler sunarak öğrencilerin bizzat kendilerinin sorunlara çözüm bulmalarına yardımcı olmaya çalışır. Öğretmen ahlaki ikilemle ilgili öğrencilerin söylediklerini birbirlerinin duymalarını sağlayarak karşılaştırmalar yapar. Bu yaklaşımda asıl hedef, öğrencilere belirlenen değeri benimsetmek değil onlara rehberlik ederek etik ilkelerini oluşturup geliştirmelerine destek olmaktır (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

2.1.8. Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Programında Değerler

2004 yılı ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programı, değerler eğitimine kapsamlı olarak ilk defa değinmiş ve değer eğitimi yaklaşımlarını ayrıntılı olarak izah etmiş bir programdır. Bunun dışındaki Sosyal Bilgiler öğretim programlarında ise değerler eğitimi konusu dolaylı olarak ele alınmıştır (Keskin, 2012).

Sosyal Bilgiler katılımcı ve sorumluluk sahibi vatandaşların ortaya çıkmasında çok önemli bir role sahiptir. Sosyal Bilgiler dersinin değerler ekseninde işlenmesi, doğrudan ve dolaylı olarak değerlerin benimsetilmeye çalışılması gerekir. 2004 Sosyal Bilgiler öğretimi programında değerler eğitimine yer verilmiştir. Programda değerler ayrıntılı olarak ele alınmıştır (Yaşar ve Çengelci, 2012).

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. ve 5. sınıf programına göre değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır (Özgüven,1999, akt. MEB, 2004) şeklinde tanımlanmıştır.

Programda değerın özellikleri de aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- *Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.*
- *Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.*
- *Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.*
- *Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır.*
- *Değer normu da içerir (MEB, 2004).*

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Programında Yer Alan Değerler

S.n.	Değer Adı	S.n	Değer Adı
1	Adil olma	11	Hoşgörü
2	Aile birliğine önem verme	12	Misafirperverlik
3	Bağımsızlık	13	Özgürlük
4	Barış	14	Sağlıklı olmaya önem verme
5	Bilimsellik	15	Saygı
6	Çalışkanlık	16	Sevgi
7	Dayanışma	17	Sorumluluk
8	Duyarlılık	18	Temizlik
9	Dürüstlük	19	Vatanserverlik
10	Estetik	20	Yardımserverlik

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. ve 5. sınıf programında yer alan değerler Tablo 4'te gösterilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. ve 5. sınıf programında her öğrenme alanı ünitesinde öğrencilere doğrudan verilecek değerler ifade edilmiştir. Bu araştırmada ele alınan Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının yer aldığı "Kültür ve Miras" öğrenme alanı "Geçmişimi Öğreniyorum" ünitesinde doğrudan verilecek değerler de Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

"Geçmişimi Öğreniyorum" Ünitesinde Doğrudan Verilecek Değerler

S.n.	Doğrudan verilecek değer adı
1	Aile birliğine önem verme
2	Türk büyüklerine saygı
3	Vatanseverlik

Programda "Değer Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar" başlığı altında okullarda değer öğretiminde farklı yaklaşımların bulunduğu okullarda seçilen değerlerin; geleneksel telkin yöntemiyle aktarılabilceği gibi değer açıklama yaklaşımı ile öğrencinin kendi değerlerinin farkına varmasının sağlanabileceği, öğrencinin değerlerini anlamak ve değerinin sistematik analizini yapmak amacıyla ahlâkî muhakeme ve değer analizi yaklaşımları da kullanılabileceği belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. ve 5. sınıf programında ifade edilen değer öğretimi yaklaşımları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Programda Detaylı Olarak Açıklanan Değer Öğretimi Yaklaşımları

S.n.	Değer öğretimi yaklaşımları
1	Değer açıklama yaklaşımı
2	Ahlaki muhakeme yaklaşımı
3	Değer analizi yaklaşımı

Keskin (2010) Cumhuriyet kurulduktan bu yana tüm Sosyal Bilgiler kapsamındaki tarih derslerinde en çok vurgu yapılan değerlerin; Türk milletinin değerlerine duyarlılık, vatanseverlik, bağımsızlık ve estetik olduğunu ifade eder. Sosyal Bilgiler dersinin evrensel, milli ve manevi değerlerimizin benimsetilmesinde, milletimize ait bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında ve devamlılıklarının sağlanmasında büyük öneme sahip olduğu söylenebilir.

Yapılandırmacı yaklaşım, yaparak öğrenmeyi, problem çözmeyi, eleştirel, yaratıcı ve empatik düşünmeyi ön plana çıkarmaktadır. Okulu hayata hazırlayıcı değil, hayatın içinde bir parça olarak gören bu anlayış bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanların tümüne önem vermekte, insanı üç boyutu ile bütüncül olarak ele almaktadır. Bu da müfredatlarda kazandırılacak davranışlar kısmında değerlere daha çok yer verileceği anlamına gelmektedir. İlköğretimde yapılan değişikliklerde her üniteye “kazandırılacak değer” konulması bunun açık göstergesi durumundadır (Tokdemir, 2007, s. 2).

Yaşar ve Çengelci'ye (2012) göre 4. ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde verilmesi gereken ve sınıf seviyelerine göre her temada doğrudan verilmesi düşünülen değerlere yer verilmiştir. Değer belirginleştirme, ahlaki muhakeme ve değer analizi yaklaşımları kapsamlı olarak ele alınmış ve öğretim yaklaşımlarıyla ilgili de örnekler verilmiştir. 2004 yılındaki ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programında değerler eğitiminin diğer programlara kıyasla değer eğitime daha ayrıntılı olarak yer verdiği halde uygulama açısından aynı değerlendirmeden uzak olduğu söylenebilir.

Değerlerin öğretiminin daha iyi yapılabilmesi, öğretmenlere yol gösterici olması ve uygulamada karşılaşılabilecek sorunları en aza indirmesi gibi amaçlar doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzlarında değerlerin öğretime yönelik örnek etkinlikler hazırlanmıştır. Ancak ilgili literatür tarandığında öğretim programı ve kılavuzlarında verilen bu etkinliklerin sayısı, içeriği, hangi değer eğitimi yaklaşımını yansıttığı, ünitelerin değerleriyle ilgili olup olmadıkları gibi niteliksel ve niceliksel hususlara ilişkin kapsamlı ve detaylı çalışmaların yapılmadığı görülmektedir (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012, s. 53).

Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. ve 5. sınıf programının değerler eğitimi ve yaklaşımlarına detaylı bir şekilde yer vermesi ve ünitelerde doğrudan verilecek değerlerin ifade edilmesi, değerler eğitimi açısından olumlu yönde bir çalışmadır. Yalnız derslerde ve değer eğitimi uygulamalarında gerekli olan ders kitapları dışındaki materyallerin temininin öğretmenlere bırakılması, ders saatleri ve programın bilgi içeriklerine bakıldığında değer eğitimi uygulamaları için zaman probleminin ortaya çıkması programın değer eğitimindeki başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde Türkiye’de yapılan çalışmaların genelde:

- Eğitim programları ya da ders kitaplarında değerlerin incelenmesi (Ercan, 2001; Sarıcan, 2006; Keskin, 2008),
- Öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin alınması (Tokdemir, 2007; Deveci ve Dal, 2008; Tepecik, 2008; Yaşar ve Çengelci, 2009),
- Öğrencilerin değer kazanımlarının değerlendirilmesi ve bir değerler eğitimi programı geliştirilerek etkililiğinin sınanmasını (Dilmaç, 1991; Akbaş, 2004; İşcan, 2007; Baydar, 2009; Kuş, 2009) kapsadığı görülmektedir (Yaşar ve Çengelci, 2012, s. 3).

Yurt dışında yapılan çalışmalar ise genelde:

- Değerler eğitiminde uygulanan çeşitli yaklaşım, model ve programların etkililiğini (Mikulics, 1998),
- Öğretmenlerin değerler eğitimindeki görevlerini (Rainey, 1999; Veugelers ve Kat 2003)
- Öğrencilerin değerlerin öğretilmesine ilişkin görüşlerini (Prencipe, 2001)
- Öğretmenlerin değerlerini (Husu ve Tirri, 2007) belirlemeye yönelik araştırmaların desenlendiği görülmektedir (Yaşar ve Çengelci, 2012, s. 3).

Bu araştırma ise değerler eğitimi konusunda öğretmen görüşlerinin alınmasına yönelik bir çalışmadır. Değerler eğitimi ile ilgili literatür tarandığında yurt içi ve yurt dışında nitel; nicel ayrıca nitel ve nicel birlikte yapıldığı araştırmalar görülmektedir. Bu araştırmada daha çok yurt içinde yapılan çalışmalar ayrıntılı olarak ele alınırken yurt dışındaki çalışmalar ise yüzeysel bir bakış açısıyla ortaya konmuştur.

2.2.1.Yurt İçindeki Araştırmalar

2.2.1.1.Nitel Araştırmalar

Meydan ve Bahçe (2010) Hayat Bilgisi ğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerini ğretmen görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Yozgat ili Sarıkaya ilçesinde farklı okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden yarı yapılandırılmış görüşme formuyla topladıkları verileri betimsel analizle zmlenmişlerdir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelindeki bu araştırmalarında ulaştıkları bulguların bazıları aşağıda verilmiştir:

- En etkili yöntem dramadır.
- En çok grupta ğretim teknikleri kullanılmaktadır.
- Değerleri kazandırmada ğrenci çalışma kitabı etkinlikleri yeterlidir.
- Ailenin desteği önemlidir.
- Değer eğitiminde evre öğrenciler için bir model konumundadır.
- Değer eğitimi uygulamalarında tutarlı olunması gerekir.

Coşkun (2011) Denizli ilinde 15 okul ve bu okullara devam eden 5. sınıf ğrencisi 30 öğrenciye uyguladığı görüşme formuyla topladığı verileri betimsel analizle zmlenmiştir. İlkretim birinci kademe 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi konulu nitel çalışmasında:

- Öğrencilerin yakın çevrelerine karşı daha hoşgörü içerisinde oldukları,
- Öğrencilerin sorumluluk değerini tam anlamıyla zmseyemediklerini tespit etmiştir.

Merey, Kuş ve Karatekin (2012) 4. 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders programlarının son baskılarını doküman analiziyle zmlenmişlerdir. Türkiye ve ABD ilköğretim Sosyal Bilgiler ğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılmasını içeren nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması modelindeki araştırmalarında:

- Türkiye Sosyal Bilgiler ğretim programında bireysel ve toplumsal değerlerin (duyarlılık, sorumluluk, dayanışma, bilimsellik, yardımseverlik, vatanseverlik) daha çok vurgulandığı,
- ABD Sosyal Bilgiler ğretim programlarında ise bireysel ve toplumsal değerlerin (duyarlılık, bilimsellik, sorumluluk, yardımlaşma) yanında demokratik değerlerin de (Kişisel haklara saygı, farklılık, kamu yararı, çatışmaları nleme) sıkça vurgulandığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Yazar (2012) eğitim fakültesinde öğrenimine devam eden öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. 32 öğretmen adayına uyguladığı yarı yapılandırılmış görüşme formuyla topladığı verileri betimsel analizle çözümlenmiştir. Nitel olan bu araştırmasında:

- Değerlerin kazanılmasında ailenin önemli bir rol oynadığı,
- Kitle iletişim araçlarının değerlerin yozlaşmasına sebep olduğu,
- Eğitim fakültelerinde “değerler eğitimi” dersinin olması gerektiği,
- Öğretmen adaylarının dürüstlük, ahlaklı olma, fedakârlık, sorumluluk sahibi olma, kültürel ve sosyal değerlere sahip olma, eşit ve adil olma değerlerini öğretmenlik mesleğini oluşturan temel değerler olarak gördüğü,
- Öğretmen adaylarının öncelikli değerlerinin manevi değerler, maddi/ekonomik değerler, dini değerler, kültürel değerler ve sosyal değerler olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Öksüz (2012) İngiltere ve Türkiye’deki sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi nasıl yaptıklarını ve nasıl gerçekleştirdiğini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İngiltere’de (Lancashire) görev yapan 10 sınıf öğretmeni, Türkiye’de (Samsun) görev yapan 11 sınıf öğretmeni toplam 21 sınıf öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme yaparak topladığı verileri betimsel analizle çözümlenmiştir. Nitel araştırma yönteminin olgusal çalışma tekniğini kullandığı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin:

- Değer eğitimiyle ilgili birikimlerini; İngiltere’deki sınıf öğretmenleri Psikoloji, Sosyoloji ve Öğretmenlik Uygulama derslerinde dini değerleri öğrencilere kazandırarak her türlü inanca saygı duyarak kazandıklarını, Türkiye’deki sınıf öğretmenleri ise özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde kazandıklarını,
- Değer kazanımı konusunda; İngiltere’deki sınıf öğretmenleri ders dışı aktiviteleri, sınıf içi etkinlikleri ve dini öğretileri kullandıkları, Türkiye’deki sınıf öğretmenleri ise birden ortaya çıkıveren bir davranışı, rehberlik ve sosyal etkinlikler dersini, Sosyal Bilgiler dersini, okuldaki etkinlikleri ve sınıf içi oyunları kullandıkları,
- Değer eğitimlerinde; İngiltere’deki sınıf öğretmenleri ders içi ve ders dışı aktiviteleri, vatandaşlık ve karakter eğitimlerine dayalı olarak değer belirginleştirme yaklaşımlarını kullanma eğilimindeyken Türkiye’deki sınıf öğretmenleri ise kendilerinin önemli gördüğü değerleri dayatmak ve ders içi aktivitelere dayalı olarak karakter eğitimi ve değer gerçekleştirme yaklaşımlarını kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Yiğittir ve Kaymakcı (2012) Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinlikleri değer eğitimi yaklaşımları açısından incelemişlerdir. Veri kaynağı olarak MEB ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuz kitaplarını kullanmışlardır. Elde ettikleri verileri içerik analizi ile çözümlenmişlerdir. Nitel araştırma metodolojisi içerisinde yer alan doküman inceleme yönteminden yararlandıkları çalışmalarında:

- Kılavuzdaki etkinliklerin çoğunda değer eğitimi yaklaşımlarına yer verildiği,
- Değer eğitimi yaklaşımları, etkinliklerde sırasıyla değer açıklaması, değer telkini, eylem öğrenme, gözlem yoluyla öğrenme, değerler analizi ve ahlaki muhakeme şeklinde yer aldığı,
- Etkinliklerde en fazla 7. sınıfta en az 5. sınıfta değer eğitimi yaklaşımlarına yer verildiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Ersoy ve Şahin (2012) ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerler eğitimi yaklaşımları açısından inceleyebilmek amacıyla araştırmacıların "Etkinlik Kriterleri Çizelgesi (EKÇ)" geliştirerek verilerini topladıkları ve elde ettikleri verileri içerik analizine tabi tutmuşlardır. Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerler eğitimi yaklaşımları açısından inceledikleri doküman incelemesi olan çalışmalarında:

- İlköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan değerler eğitimine yönelik etkinliklerde değer telkini ve değer analizi yaklaşımlarına yer verildiğini,
- Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi yaklaşımlarına uygun olarak hazırlanmasının eğitim ve öğretime anlamlı bir katkı yaptığını belirtmişlerdir.

Özen, Güleçyüz ve Bulut Özen (2012) Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerleri veri kaynağı olarak aldıkları, 1-3 Hayat Bilgisi ve 4-5 Sosyal Bilgiler dersindeki değerler ve değer eğitimini inceledikleri tarama nitelikli çalışmalarında:

- Okul-aile işbirliğinin geliştirilmesi gerektiği,
- Sosyal Bilgiler dersi programının değer kazandırmada etkili olduğu,
- Değer eğitiminde okulun örtük programından faydalanılması gerektiği,
- Değer eğitiminde öğrencilerin sınıf düzeylerinin de dikkate alınması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ateş (2013) İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Farklı branşlardan 16 öğretmene uyguladığı yarı yapılandırılmış görüşme formuyla verileri toplayıp içerik analizi ile çözümlenmiştir. Nitel desenli olan bu çalışmada:

- Değerler eğitiminin bir ihtiyaç olduğu, ailelerin değerleri kazandırmada yetersiz kaldıklarını, medyanın, STK'lerin, sosyal paylaşım sitelerinin, sokağın desteği olmadan verilecek bir değerler eğitiminde okulun da tek başına yetersiz kaldığı,
- Değerler eğitimi konularının öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkisi olmadığından dolayı öğrenci ve veli tarafından önemsenmediği,
- Değerler eğitimi konularının okulda, sosyal faaliyetler ya da etkinlikler olarak planlanması gerektiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Elbir ve Bağcı'nın 2013'te YÖK ulusal tez merkezinden, tez metnine ulaşılabilen 1999-2011 yılları arasında Türkiye'deki farklı üniversitelerden değerler eğitimi üzerine yapılmış 16 yüksek lisans ve 5 doktora tezi olmak üzere toplam 21 tezi inceledikleri meta-analiz yöntemini kullandıkları araştırmalarında:

- Değer öğretiminde öğretmenlerin değer telkini, model olma gibi değer edinme yaklaşımlarını aktif olarak kullanırken ahlaki muhakeme ve değer analizi gibi yaklaşımları ise yeterli düzeyde kullanmadıklarını,
- Öğretmenlerin değer öğretiminde daha çok iş birliğine dayalı öğrenme ile yaratıcı drama yöntem ve tekniklerini kullandıklarını,
- Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersi değerler eğitimi etkinliklerinde gözlem, örnek olay, velilerle görüşme ve tartışma yöntemi ile soru cevap tekniğini kullandıklarını,
- Tarih öğretmenlerinin birçoğu değer eğitimine ilişkin olumlu bir yaklaşım sergilemekte ve derslerinde öğrencilere çeşitli değerleri benimsetme gayreti içerisinde olduklarını fakat yapmaları gerekenler konusunda yetersiz kaldıklarını ve değerler eğitimiyle ilgili yaptıkları çalışmaların akademik değil, çoğu zaman rastgele olduğunu ortaya koymuşlardır.

Selek (2014) Burdur Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2011-2014 yılları arasında okullarda uygulanmasını istediği 21 değer Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyeleri Seti'nde yer alıp almadığını tespit etmeye yönelik tarama modelindeki araştırmasında:

- Burdur Milli Eğitim Müdürlüğü'nün belirlediği tüm değerlere değinildiğini,
- En çok cesaret değerine yer verildiği ve onu sırasıyla yardımseverlik, sevgi ve merhamet değerlerinin takip ettiğini,
- En az kanaatkârlık, ölçülü olmak, hoşgörü, saygı ve sözünde durmak değerlerine yer verildiğini saptamıştır.

2.2.1.2. Nicel Araştırmalar

Kurtdede Fidan (2009) Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalları'nda okuyan 206 öğrenciye uyguladığı tarama modelindeki çalışmasında:

- Değer öğrenmenin bilgi öğrenme kadar önemli olduğunu,
- Asıl önemli olanın değerleri yaşamak olduğunu,
- Derslerin daha çok bilgi öğretmeye odaklandığını,
- Kitle iletişim araçlarının değer ediniminde okulun etkisini azalttığını,
- Fertlerin değerlere yüklediği anlam farklılığının sorun çıkardığını,
- Öğretmenlerin değer öğretiminde yeterli donanıma sahip olduklarını ama model olmaktan uzak olduklarını ifade etmiştir.

Tahiroğlu (2012) değerler eğitiminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin trafik kurallarına yönelik tutumlarına etkisini tespit etmeye yönelik çalışmasında deney grubu 28, kontrol grubu ise 26 öğrenciden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak 4. sınıf düzeyi için geliştirilen Trafik Kuralları Tutum Ölçeğinin kullanıldığı ve verilerin analizinde t-testinden faydalandığı bu çalışma ön test - son test kontrol gruplu deneme modelinde bir çalışmadır. Bu çalışmada: "Değer açıklama ve değer analizi yaklaşımlarına göre geliştirilen trafik eğitimi aktivitelerinin yer aldığı programı uygulayan deney grubunun puanları, yürürlükteki Trafik Güvenliği öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinliklerin yer aldığı kontrol grubu puanlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Tahiroğlu (2012) bu durumu trafik kurallarına karşı duyarlılığın geliştirilmesine yönelik yapılan değerler eğitiminin, öğrencilerin trafik kurallarına ilişkin tutumları üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlamıştır."

Özmen, Er ve Gürgil (2012) ilköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. 4 farklı ilin çeşitli ilçelerinde görev yapan 130 branş öğretmeniyle çalıştıkları tarama modelindeki betimsel araştırmalarında:

- Öğretmenlerin çoğunluğunun değer eğitimine bakış açılarının olumlu olduğu,
- Öğretmenlerin değer eğitiminde en çok rol-model yaklaşımını daha sonra ahlaki muhakeme yaklaşımını ve değeri açıklama yaklaşımını kullandıkları,
- Öğretmenlerin değer eğitimi konusunda en fazla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerini uyumlu gördükleri sonuçlarına ulaşmışlardır.

Baysal (2013) Konya ilinde 44 farklı ortaokulda görev yapan 94 Sosyal Bilgiler öğretmene kendi geliştirdiği anketi uygulayarak verilerini toplamıştır. Çalışmasında ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesini incelemiştir. Genel tarama modelindeki bu çalışmasında:

- Öğretmenlerin en çok dürüstlük, en az ise estetik değerine yer verdikleri; en fazla ahlaki ikilem, en az ise değer analizi yaklaşımını kullandıkları,
- Öğretmenlerin en çok örnek olay, en az ise teşekkür mektubu tekniğini kullandıkları,
- Değerler eğitimi ile ilgili seminer ya da kursa katılan öğretmenlerin materyal kullanımında, katılmayan öğretmenlere göre daha başarılı oldukları,
- Değerler eğitiminde gerekli görülen materyallerin MEB tarafından hazırlanıp okullara ulaştırılması gerektiği,
- Değerler eğitimi programlarına ailelerin katılımının sağlanmasının daha etkili sonuçlar ortaya çıkaracağı sonuçlarına ulaşmıştır.

Yazar ve Yanpar Yelken (2013) ilköğretim Sosyal Bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunu öğretmen görüşlerine göre belirlemeye çalışmışlardır. 320 sınıf öğretmenine anket uygulayarak verilerini topladıkları tarama modelindeki bu çalışmalarında:

- Değerleri kazandırmak için programdaki içeriğin zenginleştirilmesi gerektiği,
- Değerler eğitimiyle ilgili bir kılavuz kitap hazırlandığı takdirde öğretmenlerin bundan istifade edeceği,
- Değer açıklama ve ahlaki muhakeme yaklaşımlarının sıklıkla kullanıldığı,
- Değer eğitiminde görsel-işitsel araçlardan yeterince yararlanılmadığı,
- Öğretmenlerin gözlem yapma, soru-cevap, sorun çözme, örnek olay ve sözlü anlatımı sıklıkla kullandığı,
- Öğretmenlerin en çok zorluğu sorumluluk ve estetik değerlerini verirken yaşadığı,
- Kültürü en iyi kazandırma yollarından birinin değerler eğitimi olduğu,
- Şiddet içeren bazı yayınların değerler eğitimi olumsuz etkilediği,
- Değerlerin ailede ve sosyal çevrede istenen düzeyde pekiştirilmediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

2.2.1.3. Nitel-Nicel Araştırmalar

Can (2008) 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerini öğrenmeye çalışmıştır. 4. ve 5. Sınıf okutan 102 sınıf öğretmenine uyguladığı anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formuyla verilerini toplamıştır. Betimsel içerikli bu çalışmasında:

- Öğretmenlerin en çok sorumlulukla ilgili aktiviteler yaptıklarını,
- En çok yaratıcı drama ve işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerini kullandıklarını,
- Değer ediniminde telkin etme, değer aydınlatma, örnek olma, eş duyum kurma yaklaşımlarını kullanmayı tercih ettiklerini saptamıştır.

Tay ve Yıldırım (2009) Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin olarak veli görüşlerini tespit etmeye çalışmıştır. Kırşehir ilinde 4. sınıf velisi olan 331 kişiye ve 5. sınıf velisi olan 326 kişiye uyguladıkları 2 anketle verilerini toplamışlardır. Hem nitel hem de nicel nitelikli bu çalışmalarında:

- Velilerin en önemli değer olarak saygı değerini gördükleri,
- Velilerin Sosyal Bilgiler programındaki değerlerden en çok vatanseverlik değerine önem verdikleri,
- Velilerin gerekli gördükleri değerler konusunda başarı, sosyalleşme, demokratikleşme, kendini geliştirme, gereklilik ve barışı gerekçe olarak belirttikleri,
- Velilerin değer eğitimi konusunda kendilerini ve okulları çok yeterli düzeyde görmedikleri,
- Velilerin büyük bölümünün değer eğitiminin ailede verilmesi gerektiğini düşündükleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Başcı (2012) beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitimi öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Erzurum ilinde 5. sınıf okutan 441 öğretmene anket uygulayarak, 5. sınıf okutan 27 öğretmene de yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulayarak verilerini toplamıştır. Tarama modelindeki betimsel çalışmasında:

- Beşinci sınıf öğretmenlerinin değer eğitimine önem verdikleri,
- Değerleri kazandırmak için çeşitli yöntem ve teknikler kullandıkları,
- Değer eğitimi verirken çeşitli problemlerle karşılaştıkları,
- Değer eğitimiyle ilgili eğitim almadıkları için uygulamada zorluk yaşadıkları,
- Değer ve değer eğitimiyle ilgili gerekli donanıma sahip olmadıkları,
- Değer eğitiminde neler yapmaları gerektiği konusunda yetersiz oldukları,
- Değer öğretimini bir plan ve program dâhilinde değil de rastgele yaptıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Oğuz (2012) öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimiine ilişkin görüşlerini tespit etmeye çalışmıştır. Eğitim fakültesi 3. ve 4. sınıflarında öğrenimlerine devam eden 434 öğretmen adayına uyguladığı yarı yapılandırılmış görüşme formu ile nitel verileri, Schwartz değerler listesi ile nicel verileri toplamıştır. Bu çalışmasında değerleri kazandırmak için:

- Örnek olmanın,
- Sorumlu davranmanın,
- Örnek yaşantılardan yararlanmanın,
- Tüm okul faaliyetlerinin değerler eğitimiine yönelik düzenlenmesinin,
- Ödev ve projeler verilmesinin,
- Öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlayan ortamlar oluşturmanın gerektiğini belirtmiştir.

Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013) okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşlerini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışma grubu Eskişehir il merkezindeki bir ilköğretim okulunda görev yapan 25 öğretmen ile bu okulda öğrenim gören 225 öğrenciden oluşmuştur. Nitel verilerin toplanması için öğretmenlere açık uçlu sorulardan oluşan anket, nicel verilerin toplanması için de öğrencilere anket uygulanmıştır. Bu çalışmalarında:

- Öğretmenlerin okuldaki değerler eğitimiyle ilgili olarak değerlerin öğretim sürecine yönelik, okul personeline yönelik ve okul-aile-toplum işbirliğine yönelik önerilerde buldukları,
- Öğretmenlere göre sorumluluk, dayanışma, hoşgörü, sevgi ve saygı değerlerinin okulda öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerler olduğu,
- Öğretmenlerin değerler eğitimi okul, aile ve çevreyi içine alan çok boyutlu bir alan olarak gördükleri,
- Öğretmen ve öğrencilerin okulda verilmeye çalışılan değerlere ilişkin görüşleri genel itibariyle örtüşmekle birlikte bazı farklılıklar da gösterdiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

2.2.2. Yurt Dışındaki Çalışmalar

Knafo (2003) aile içindeki otoriter davranışların çocukların değerleri üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu incelemiştir. 252 otoriter olmayan, 82 otoriter olan baba ve çocukları bu çalışmaya katılmıştır. Bu araştırma sonucunda:

- Otoriter babaların, çocukları için güç değerine daha çok önem verirken, evrensellik değerine ise daha az önem verdiklerini,
- Otoriter babaların, güç değerini önemseyen çocuklarında despot davranışların ortaya çıktığını,
- Otoriter babaların, çocuklarının değerlerini etkileyemediklerini,
- Otoriter babaların çocuklarının despot kişilerle arkadaşlık kurmaya meylettikleri ve şiddete yöneldiklerini saptamıştır.

Chandler (2005) 5. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmelerinde karakter eğitimi programlarının etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Okul sosyal davranış ölçeği ile verileri toplandığı bu araştırma, 5. sınıfta okuyan 116 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda:

- Karakter eğitimi programı uygulanan öğrencilerin cinsiyet ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığını,
- Kız öğrencilerin ön test ve son test puanlarının, erkek öğrencilere göre daha yüksek çıktığını,
- Etnik köken ile son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığını saptamıştır.

Witherspoon (2007) karakter eğitiminin uygulanmasındaki engelleri tespit etmeye yönelik çalışmasını kırsal alanda görev yapan 125 öğretmen ve 53 okul yöneticisine uygulamıştır. Çalışmasının sonunda:

- Eğitimcilerin çoğunun okullarında karakter eğitimi programlarını uygulama konusunda istekli oldukları,
- Karakter eğitimi programının okulların çoğunda az yer tuttuğu,
- Yönetici ve öğretmenlerin karakter eğitiminin uygulanmasındaki engeller olarak sırasıyla eğitim eksikliği ve maddi kaynakları ifade ettikleri,
- Ayrıca öğretmenlerin, karakter eğitiminin uygulanmasında zaman ve yer yetersizliğini bir engel olarak ifade ettikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimine ilişkin görüşlerini tespit için yapılan bu araştırma tarama modeline göre yürütülmüştür. Nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek'e (2000) göre nicel araştırmaların olgu ve olayları izah etmedeki zaafı ve bu araştırma neticelerinin eğitim sahasında yeterince yol gösterici bir nitelik ortaya koymaması nitel araştırma yönteminin eğitim sahasında kullanılmasına zemin hazırlamıştır.

3.2. Çalışma Grubu

2013-2014 eğitim ve öğretim yılında Burdur ili merkez ilçedeki ilkokullarda 4. sınıf okutan sınıf öğretmenlerinden gönüllülük esasına göre rastgele seçilen 33 sınıf öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma çalışma grubu belirlenerek yapıldığı için evren ve örneklem alınmamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin kişisel özellikleri aşağıdaki Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Özellik	Düzyey	f	%
Cinsiyet	Kadın	20	60,6
	Erkek	13	39,4
	Toplam	33	100
Mesleki deneyim	0-5 Yıl	2	6,1
	6-15 Yıl	6	18,2
	16-25 Yıl	11	33,3
	26 Yıl ve üzeri	14	42,4
	Toplam	33	100
Öğrenim durumu	Ön lisans	8	24,2
	Lisans	23	69,7
	Yüksek lisans	2	6,1
	Toplam	33	100

Tablo 7'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğretmenlerin %60,6'sı bayan, %39,4'ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında da %42,4'ünün 26 yıl ve üzeri, %33,3'ünün 16-25 yıl, %18,2'sinin 6-15 yıl, %6,1'inin 0-5 yıl mesleki deneyimlerinin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğrenim durumu dağılımı ise %69,7'sinin lisans, %24,2'sinin ön lisans, %6,1'inin yüksek lisans mezunu şeklinde tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcı öğretmenler K1,K2... şeklinde kısaltma yapılarak ifade edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular geçerliği sağlamak için eğitim bilimleri alanında çalışmaları bulunan Afyon Kocatepe Üniversitesinden (2), Kırklareli Üniversitesinden (1) ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden (1) toplam 4 öğretim üyesinin görüş ve değerlendirmelerine sunulmuştur. Öğretim üyeleri yarı yapılandırılmış görüşme formunu ifade ve içerik uygunluğu açısından değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonucunda ifade ve içerik uygunluğu açısından talep edilen değişiklikler yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerini (cinsiyet, mesleki deneyim, öğrenim durumu) tespit etmek amacıyla üç soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise katılımcıların görüşlerini öğrenmek amacıyla aşağıdaki altı adet açık uçlu soru yöneltilmiştir:

1. "Değer" ve "Değer Eğitimi" kavramlarını nasıl tanımlarsınız?
2. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında yer alan değerler nelerdir? Açıklar mısınız?
3. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimi ile ilgili yapmış olduğunuz etkinliklere örnek veya örnekler verebilir misiniz?
4. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimi verirken karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Bu zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?
5. Sınıf öğretmenlerine değerler eğitimi ile ilgili nasıl destek verilebilir? Kimler tarafından verilebilir?
6. Sınıf öğretmeni olarak değer eğitimiyle ilgili önerileriniz nelerdir?

Bu form ile sınıf öğretmenlerinin ilkökul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Formda değer ve değer eğitimi kavramı tanımlarının, tarih konularında yer alan değerlerin, yapılan etkinliklerin, karşılaşılan zorlukların ve zorlukları aşmak için yapılan uygulamaların, sınıf öğretmenlerine verilebilecek desteğin ve sınıf öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili önerilerinin tespitine yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, çalışma grubuna uygulanmadan önce çalışma grubu dışındaki ilkökul 4. sınıf okutan iki sınıf öğretmenine uygulanmış soruların uygun ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Burdur Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmayla ilgili gerekli izinler alındıktan sonra katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından birebir gerçekleştirilmiş olup görüşmelerden önce her bir katılımcıya araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek, toplanan verilerin katılımcıları değerlendirme amacı taşımadığı ifade edilerek katılımcıların araştırmayla ilgili isteklerinin artmasına ve sorulara içten cevaplar vermelerine zemin hazırlanmıştır.

Araştırma verileri, 2013-2014 öğretim yılında araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Burdur ili merkez ilçede farklı okullarda görev yapan ilkökul 4. sınıf okutan gönüllülük esasına göre rastgele belirlenmiş 33 sınıf öğretmeninden 15 Mayıs-15 Haziran 2014 tarihlerinde toplanmıştır. Görüşmeden önce katılımcılardan randevu alınarak görüşme yeri ve saati konusunda hemfikir hale gelinmiş ve bu bağlamda çalışmanın belli bir plan çerçevesinde yürütülmesine gereken özen gösterilmiştir.

Araştırmacının yaptığı görüşmelerde öğretmen adaylarının verdiği cevaplar daha sonra görüşme formuna yazılarak kaydedilmiştir. Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmeler, ders dışı zaman dilimlerinde öğretmenler odası veya izin alınan idari odalarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sonuçların daha ayrıntılı değerlendirilebilmesi için ses kaydı yapılmak istenildiği belirtilmiş, sadece izin alınan katılımcıların görüşmeleri kayda alınmıştır. Görüşmeler ortalama 20 dakika civarında sürmüştür.

Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olabildiğince yansız gözlemesi, ortamın doğal olması, araştırmacının varlığından etkilenmemesi ve değişiklik göstermemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada veri toplama ve analiz sürecindeki her bir aşama ayrıntılı olarak açıklanarak, verilerin tanımlanması ve yorumlanmasında nesnel davranılmaya çalışılarak, verilerin yorumlanmasında katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak ve bulguların doğruluğu için farklı araştırmacılardan yararlanılarak geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada mevcut durum betimlendiği, “ne durumdayız?”, “neler yaptık?” ve “neler yapılabilir?” gibi sorulara cevap arandığı için yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Görüşme formu yoluyla elde edilen veriler araştırma alt problemlerindeki sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Elde edilen veriler öncelikle düzenli ve açık bir şekilde ortaya konmuştur. Taranan literatür ve nitel verilerin özömlenmesine ilişkin yapılan okumalardan elde edilen bilgi ve veriler ışığında bir kod listesi oluşturulmuştur (EK-3). Görüşme verilerinin nasıl kodlandığına ilişkin kodlama örneği Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Verileri Kodlama Örneği

“Değer” ve “Değer Eğitimi” kavramlarını nasıl tanımlarsınız?	
K22: <i>“Toplum içinde kabul görmüş yaşantıları düzenleyen davranışlardır.”</i>	Davranış
K6: <i>“Yetiştirdiğimiz insanların yüksek niteliklere sahip olmasını sağlamak anlamına gelir.”</i>	Nitelikli kılma
İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında yer alan değerler nelerdir?	
K9: <i>“... Kurtuluş Savaşı döneminde yurtta zaten fakirlik vardı, insanlar zar zor karınlarını doyuruyorlardı ama buna rağmen cömertçe davranıp orduya ellerinde ne varsa onları da verdiler.”</i>	Cömertlik
İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimi ile ilgili yapmış olduğunuz etkinliklere örnek veya örnekler verebilir misiniz?	
K1: <i>“Sakarya Savaşı öncesi alınan tekâlif-i milliye emirleri, yardımlaşma ve dayanışma değerini kazandırmak amacıyla çocukların evlerinden getirdikleri temsili malzemelerle sınıf içinde temsili olarak canlandırıldı.”</i>	Drama

Kod listesi uzman görüşüne sunulmuştur. Afyon Kocatepe Üniversitesinden alan uzmanı bir öğretim üyesiyle araştırmacı kodlamaları arasında karşılaştırma yapılarak görüş birliğine varılmış olup Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülüne göre ($\text{güvenirlik} = \frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}}$) güvenilirlik % 80,75 çıkmıştır.

Kodlar betimsel analiz için bir çerçeve oluşturmuştur.. Daha sonra formlardan elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Katılımcıların görüşlerini yansıtmak için de katılımcı sınıf öğretmenlerinin belirttiği ifadelerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Elde edilen bulguların anlaşılır ve okunabilir bir dille ifade edilmesine özen gösterilmiş ve ortaya çıkan bulgular literatürden de faydalanmak suretiyle yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen bulgular analiz edilerek sonuçlar ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmek suretiyle açıklanmıştır. Her alt problem için yüzde ve frekanslar tespit edilerek belirtilmiştir. Görüşme formunda sorulan sorular açık uçlu olduğundan soruların analizlerinde bazı öğretmen görüşleri aynen kullanılmıştır.

4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Değer ve Değer Eğitimi Kavramlarıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değer ve değer eğitimiyle ilgili bilgi düzeylerini öğrenme amacıyla görüşme formunda katılımcılara “Değer” ve “Değer Eğitimi” kavramlarını nasıl tanımlarsınız? sorusu yöneltilerek bulgulara ulaşılmıştır.

4.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 9’da görüldüğü üzere katılımcı sınıf öğretmenleri “değer” kavramına ilişkin çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır. Bu görüşler 12 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Değeri davranış olarak ifade edenlerin oranı dikkat çekmektedir.

Tablo 9.

Değer Kavramına İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Davranış	9	23,7
2	Ölçüt	4	10,5
3	Nitelik	4	10,5
4	İlke	4	10,5
5	Düşünce	4	10,5
6	Rol-Olgu	3	7,9
7	Gelenek-Görenek	3	7,9
8	Kavram	2	5,2
9	Hoşgörü	2	5,2
10	Etmek	1	2,7
11	Kültür	1	2,7
12	İnsanlık	1	2,7
	Toplam	38	100

Araştırmada elde edilen verilere göre “değer” kavramının tanımında katılımcı sınıf öğretmenleri en çok “davranış” davranış grubu (%23,7) ifadelerine başvurmuşlardır.

K1: “Toplumca benimsenip kural haline getirilmiş davranışlara denir.”

K5: “Toplumca benimsenen ve doğru olduğu varsayılan davranışlardır.”

K8: “İnsanların sahip olması gereken ve topluma olumlu katkı sağlayacak davranışlar bütünüdür.”

K12: “İnsanlarda görülmesi gereken etik davranışlara değer denir.”

K21: “Toplumca benimsenmiş örnek davranış.”

K22: “Toplum içinde kabul görmüş yaşantıları düzenleyen davranışlardır.”

“Bir şeyin ederi, önem belirleyen ölçü, kıymet” ölçüt grubu (%10,5) oranında ifade edilmiştir.

K3: “Kıymet, karşılık.”

K5: “Bir şeyin ederi.”

K7: “Bir şeyin önemini belirleyen ölçü, karşılık, kıymet.”

“Yararlı, nitelikli olan şey, yüksek nitelik, üstünlük” nitelik grubu (%10,5) oranında ifade edilmiştir.

K6: “Yüksek nitelik, üstünlük anlamına gelir.”

K14: “Bir toplumun kuşaktan kuşağa aktardığı yüksek ve yararlı nitelikler.”

“Ahlaki, etik, ilke, inanç” ilke grubu (%10,5) oranında ifade edilmiştir.

K4: “Bir toplumun üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru olarak kabul edilmiş ortak düşünce, ahlaki ilke ya da inanç olarak tanımlayabiliriz.”

K13: “Toplumun ya da bireylerin benimsemiş olduğu ahlaki ilke, ortak düşünce ve olgulardır.”

“Ortak, önemli düşünce” düşünce grubu (%10,5) oranında ifade edilmiştir.

K13: “Toplumun ya da bireylerin benimsemiş olduğu ahlaki ilke, ortak düşünce ve olgulardır.”

K15: “Bizim için önemli olan düşünce ve davranışlardır.”

“Milli-manevi rol, manevi kültürel olgu” rol-olgu grubu (%7,9) oranında ifade edilmiştir.

K3: “İnsanların sahip olduğu maddi, manevi ve kültürel olgulardır.”

K2: “İnsanı insan yapan ahlaki, etik, milli ve manevi rollerdir.”

“Gelenek-görenek”, gelenek-görenek grubu (%7,9) oranında ifade edilmiştir.

K16: “Bir milleti diğer milletlerden ayıran ona kimliğini kazandıran gelenek-görenek, hoşgörü ve davranışlardır.”

K24: “Geçmişten günümüze toplumda yer almış örf, adet ve gelenekselleşmiş olaylar bütünüdür.”

“Nesilden nesile aktarılan kavramlar”, kavram grubu (%5,2) oranında ifade edilmiştir.

K18: “Kazanılması ile toplumu sağlıklı şekilde ayakta tutacak nesilden nesile aktarılan kavramlardır.”

K25: “Önemli olan ve nesilden nesile aktarılan kavramlardır.”

”Hoşgörü” hoşgörü grubu (%5,2) oranında ifade edilmiştir.

K16: “Bir milleti diğer milletlerden ayıran ona kimliğini kazandıran gelenek-görenek, hoşgörü ve davranışlardır.”

K31: “Evrensel hoşgörü ve müsamaha.”

“İnsanı insan yapan etmen, harç” etmen grubu, “kültür bütünü” kültür grubu ve “insanlık bilinci” insanlık grubunun da her biri (%2,7) oranıyla ifade edilmişlerdir.

K10: “İnsanı insan yapan etmen, harç.”

K30: “Toplumsal saygınlığı ve toplumsal saygıyı kavramsallaştıran kültür bütünüdür.”

K32: “İnsanlık bilincini ifade eder.”

Değer, bir toplumun üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır (Özguven,1999, akt. MEB, 2004). Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcılar değer kavramına; davranış, ölçüt, nitelik, ilke, inanç, rol, olgu, düşünce, gelenek-görenek, kavram, hoşgörü, etmen, kültür ve insanlık gibi anlamlar yüklemişlerdir. Literatürdeki tanımlara ve katılımcı sınıf öğretmenlerinin değer kavramı tanımlarına bakıldığında benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Ayrıca Balcı ve Yanpar Yelken’in (2010) ilköğretim öğretmenlerinin değer kavramına yükledikleri anlamları tespit etmeye çalışmışlardır. Bu çalışmalarında “ölçüt olarak değer”, “birey ve toplum ilişkilerini düzenleyen unsur olarak değer”, “davranışlar bütünü olarak değer”, “maddî ve manevî unsurlar olarak değer”, “kurallar bütünü olarak değer”, “nihai nitelikler olarak değer”, “değer eğitiminin işlevleri” şeklinde 7 tema grubuna ulaşmışlardır. Balcı ve Yanpar Yelken’in (2010) bu çalışmalarında ortaya çıkan bulgularla araştırmanın örtüşen noktaları bulunmaktadır.

Katılımcılar değer kavramına kendi bilgi birikimleri temelinde kendi anlayışlarına uygun anlamlar yüklemişlerdir bu durum katılımcıların değer tanımlarında çeşitliliğe yol açmıştır. Veriler ışığında değer kavramına bakıldığında; toplumca benimsenmiş davranışların bir ölçüt olarak ifade edilmesi, ölçüt olarak ifade edilen nitelikli ve yararlı davranışlar bütününe ise bir ilke ve ortak düşünce sistemine dönüşmesi aşamalarından söz edilebilir. Kısacası değer kavramı belli aşamaları olan bir süreci ortaya koymaktadır. Bu yönüyle bakıldığında değer kavramına bakış açısına göre değer farklı şekilde adlandırılmaktadır denebilir.

4.1.2. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimi Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular

Değer eğitiminin tanımına ilişkin öğretmenlerden elde edilen veriler, Tablo 10'da görüldüğü şekilde 5 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 10.

Değer Eğitimi Kavramına İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Değer/Davranış Kazandırma	13	40,6
2	Nitelikli kılma	7	21,9
3	Yaşantı haline getirme	6	18,8
4	Eğitim/Eğitim programı	5	15,6
5	Geçmişten ders çıkarma	1	3,1
	Toplam	32	100

Araştırmada elde edilen verilere göre değer eğitimi tanımında öğretmenler en çok “temel değerleri kazanmalarını sağlama, temel değerleri pekiştirme, değer kazandırma eğitimi, temel değerleri benimsetme, “değer öğretme çalışması, değerlerimize uygun hale getirme, davranışların kazanılması, değer/davranış aktarma” değer/davranış kazandırma grubu ifadelerine başvurmuşlardır. Bu ifadelerin değer eğitimi tanımında (%40,6) oranında kullanıldığı görülmektedir.

K7: “Toplumu birleştiren, önemsenen ve doğru sayılan davranışların kazanılması.”

K11: “Yaşamında önem ve kıymet vermesi gereken değerleri öğretme çalışması.”

K12: “Çocukların kendilerine ve topluma yararlı olarak temel değerleri gelişimlerine uygun olarak kazanmalarını sağlamaya değerler eğitimi denir.”

K21: “Toplumca benimsenmiş davranışların öğrencilere aktarılması.”

K26: “Bize ait güzel değerlerin gelecek nesillere seviyelerine uygun olarak aktarmak.”

K28: “Çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri gelişimlerine uygun olarak kazanmalarına “değerler eğitimi” denir.

“İyi karakterli ve topluma duyarlı bireyler yetiştirme, yüksek niteliklere sahip kılma, öğrencileri iyi işleme, olumlu yönleri geliştirme” nitelikli kılma grubu (%21,9) oranında ifade edilmiştir.

K2: “Geleceğimizin teminatı olan mücevherlerimizi iyi işlemedir.”

K6: “Yetiştirdiğimiz insanların yüksek niteliklere sahip olmasını sağlamak anlamına gelir.”

K22: “Toplum içinde kabul görmüş yaşantıları düzenleyen yazısız kurallar ve davranışları kazandırmak ve çocuklardaki olumlu yönleri geliştirmek.”

K27: “İyi karakterli bireyler yetiştirmek ve temel değerleri benimsetmek.”

“Yaşantı haline getirme çabası, model oluşturarak öğretme, yaşantı yoluyla öğretme, yaşayarak öğretme” yaşantı haline getirme grubu (%18,8) oranında ifade edilmiştir.

K1: “Değerlerin kişilerin yaşantısı haline getirilebilme çabasına değer eğitimi denir.”

K29: “Ders ve etkinliklerle değil birebir yaşayarak alınan eğitime denir.”

K31: “Değerlerin yaşayarak yani model oluşturarak çocuklara hissettirilmesi.”

“Değerler doğrultusunda program hazırlama, ahlaki ilke ve düşüncelerini işleyen eğitim programı, Türk geleneklerini ve ahlaki değerleri öğretmeyi amaçlayan eğitim, değer öğretme stratejisi” eğitim/eğitim programı grubu (%12,5) oranında ifade edilmiştir.

K4: “Toplumun benimsediği ortak değerler doğrultusunda eğitim programlarının hazırlanmasına değer eğitimi diyebiliriz.”

K15: “Özellikleri ahlaki değerlerimizi ve Türk toplumun geleneklerini öğretmeyi amaçlayan bir eğitimidir.”

K23: “Değer eğitimi toplumun ortak kabullerini yeni nesillere aktarmak için kullanılan strateji.”

“Geçmişini bilip bugüne güncelleyebilme” geçmişten ders çıkarma grubu (%3,1) oranıyla ifade edilmiştir.

K2: “Geçmişini bilip bugüne güncelleyebilme ondan dersler çıkarabilmeye değer eğitimi denilebilir.”

Değerler eğitimini; Ekşi (2003) temel değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesi, Taşpınar (2009) davranışların bireylere kazandırılması, Akbaş (2008) ise okul programlarında açık olarak ifade edilen veya ifade edilmeyen değerleri öğretmek şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılar, değer eğitimi daha çok değer kazanma ve kazandırma, değer öğretme, davranış kazanma ve değerlerimize uygun hale gelme şeklinde tanımlamışlardır. Ayrıca değerler eğitimi karakterli, duyarlı nitelikli bireyler yetiştirme ve değer programı hazırlama ve değerleri öğretmeyi amaçlayan eğitim ve eğitim programı olarak ifade etmişlerdir. Katılımcı sınıf öğretmenlerine ait bu ifadeler literatürdeki ifadelerle benzerlik göstermektedir.

Değer eğitimi; genel anlamda belirlenen bir değerın öğretmen tarafından öğrenciye kazandırılması, öğretilmesi şeklinde ifade edilebilir. Okullarda değer eğitimi denildiğinde ise okulun programında yer alan değerlerin ve toplumsal ilişkilerde olmazsa olmaz niteliğindeki evrensel değerlerin (sevgi, saygı, adalet...) derslerde öğrencilere aktarılmaya çalışılmasının yanında okulda öğrencilerin etkileşimde buldukları tüm alanlarda evrensel nitelikteki değerlerin yaşanılır hale getirilmesi kısaca öğrenciye model olan bir ortamın tesisi akla gelmelidir.

**4.2. İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularında Hangi Değerlerin
Olduğuna İlişkin Bulgular**

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında “Kültür ve Miras ” öğrenme alanı “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde yer alan tarih konularındaki değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla görüşme formunda katılımcılara “İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimi ile ilgili yapmış olduğunuz etkinliklere örnek veya örnekler verebilir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Tablo 11’de görüldüğü üzere katılımcıların toplam 55 farklı değeri ifade edildiği görülmüştür.

Tablo 11.

Tarih Konularında Hangi Değerlerin Olduğuna İlişkin Analiz ve Kodlamalar

Kodlar	f	%	Kodlar	f	%
Vatanseverlik	15	7,7	Tarihi yapılarımız	2	1
Saygı	12	6,2	Millet sevgisi	2	1
Hoşgörü	11	5,7	Bayrağa saygı	2	1
Dayanışma	11	5,7	Cumhuriyet	2	1
Yardımseverlik	10	5,2	Azim ve kararlılık	2	1
Yardımlaşma	7	3,6	İnanmak	2	1
Milli birlik ve beraberlik	7	3,6	Atatürk	2	1
Sevgi	7	3,6	Liderlik	2	1
Çalışkanlık	6	3,1	Paylaşma	2	1
Fedakârlık	6	3,1	Kültürümüz	2	1
Misafirperverlik	6	3,1	Türk büyüklerine saygı	2	1
Bağımsızlık	5	2,6	Oyunlarımız	1	0,5
Gelenek/görenekler	5	2,6	Hedefe kilitlenme	1	0,5
İş birliği	5	2,6	Cömertlik	1	0,5
Sorumluluk	4	2,1	Vefa	1	0,5
Doğruluk	4	2,1	Demokrasi	1	0,5
Adil olma	4	2,1	Sözünde durma	1	0,5
Dürüstlük	4	2,1	İstiklal marşına saygı	1	0,5
Aile birliği	4	2,1	Emeğe saygı	1	0,5
İnsan hakları	3	1,5	Kahramanlık	1	0,5
Sabır	3	1,5	Müzelerimiz	1	0,5
Güven	3	1,5	Minnettar olma	1	0,5
Barış	3	1,5	Tarih bilinci	1	0,5
Bayramlarımız	3	1,5	Metanet	1	0,5
İnsanlık	2	1	Yemeklerimiz	1	0,5
Dostluk	2	1	Ümit ve umut	1	0,5
Folklorumuz	2	1	Sporlarımız	1	0,5
Düğünlerimiz	2	1	Toplam	194	100

Katılımcı sınıf öğretmenleri en çok vatanseverlik (%7,7) değerini ifade etmişlerdir. Saygı (%6,2), hoşgörü, dayanışma her biri (%5,7), yardımseverlik (%5,2) değerleri de yüzdelik dilimleri itibariyle dikkat çekmektedir.

K4: "4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi konularını doğrudan değer eğitimi konusu olarak kesin bir çizgi ile ayırmak doğru olmasa da birçok konusunda ve kavramlarında dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, sorumluluk, yardımseverlik işlenmiştir."

K6: "Tarih dersi konularında yer alan değerler; saygı, hoşgörü, yardımseverlik, çalışkanlık, dürüstlük, dayanışma, bayrağa ve İstiklal Marşına saygı, vatanseverlik, sorumluluk, bağımsızlık, misafirperverlik, güvenilir olma, adil olma değerleridir."

K8: "Vatanseverlik ve bağımsızlık tarih konularında geçen değerlerden birkaçıdır."

Yardımlaşma, milli birlik ve beraberlik, sevgi her biri (%3,6), çalışkanlık, fedakârlık, misafirperverlik her biri (%3,1), bağımsızlık, gelenek/görenekler, iş birliği her biri (%2,6), sorumluluk, doğruluk, adil olma, dürüstlük, aile birliği her biri (%2,1), insan hakları, sabır, güven, barış, bayramlarımız her biri (%1,5) oranında katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

K10: "Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme, vatanseverlik, bağımsızlık, barış, dayanışma vb."

K20: "Milli birlik beraberlik, dayanışma, vatanseverlik, yardımlaşma vb."

K33: "Milli birlik ve beraberlik sayesinde başardığımız milli mücadelemiz ve genel olarak yardımsever ve misafirperver bir millet oluşumuz değerlerimizi ortaya koymaktadır."

İnsanlık, dostluk, folklorumuz, düşünlerimiz, tarihi yapılarımız, millet sevgisi, bayrağa saygı, cumhuriyet, azim ve kararlılık, inanmak, Atatürk, liderlik, paylaşma kültürümüz, Türk büyüklerine saygı değerlerinin her biri (%1) oranında oyunlarımız, hedefe kilitlenme, cömertlik, vefa, demokrasi, sözünde durma İstiklal Marşına saygı, emeğe saygı, kahramanlık, müzelerimiz, minnettar olma, tarih bilinci, metanet, yemeklerimiz, ümit ve umut, sporlarımız değerlerinin her biri de (%0,5) oranında katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından en az ifade edilen değerler olmuştur.

K1: "Kültürümüz, folklorumuz, yemeklerimiz, dününden bugüne değişen oyunlarımız, sporlarımız, düşünlerimiz, nişanlarımız, asker uğurlamalarımız, dini ve milli bayramlarımız. Bunların yanı sıra nezaket ifadeleri kullanma, sevgi, saygı, hoşgörü gibi kavramlar."

K9: "Saygı, vefa, sabır, metanet, sevgi, barış hemen hemen hepsi vardır diyebilirim. Vatana bayrağa duyulan sevgi ve bunlar için can verilebilecek derecede fedakârlık. Türk halkının Kurtuluş Savaşı boyunca kurtuluşa inanmaları, metanetli olmaları, Kurtuluş Savaşı döneminde yurtta zaten fakirlik vardı, insanlar zar zor karınlarını doyuruyorlardı ama buna rağmen cömertçe davranıp orduya ellerindeki olanı biteni verdiler."

Farklı bakış açısına sahip görüşler de ortaya konmuştur:

K26: "Sosyal Bilgiler ders kitabı tarihsel bir birikimi öğrencilerin seviyelerine uygun aktarma konusunda yetersiz..."

K30: "4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde "Atatürkçülük" konusu haricinde herhangi bir tarih algısı oluşturacak konu ve kavram bulunmamaktadır."

Katılımcılar ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında var olan değerler olarak en çok vatanseverlik daha sonra ise sırasıyla saygı, hoşgörü, dayanışma, yardımseverlik, yardımlaşma, milli birlik ve beraberlik, sevgi, çalışkanlık, fedakârlık, misafirperverlik, bağımsızlık, gelenek-görenekler ve iş birliği değerlerini ifade etmişlerdir. Tay ve Yıldırım (2009) Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşlerini tespiti yönelik çalışmalarında, öğrenci velilerinin Sosyal Bilgiler programında yer alan değerlerden en çok vatanseverlik değerini önemsedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Yiğittir ve Öcal'ın (2011) ve Tokdemir'in (2007) tarih öğretmenleriyle yaptıkları çalışmalarda vatan sevgisi, yardımseverlik ve saygı kavramlarının ortaya çıkması araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler programında "Geçmişimi Öğreniyorum" ünitesinde Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik değerleri öğrencilere doğrudan verilecek değerler olarak ifade edilmiştir. İfade edilen bu değerlere katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından değinilmiştir. Sosyal Bilgiler tarih konularıyla ilgili olarak 55 farklı değer katılımcı sınıf öğretmenlerince dile getirilmesi katılımcıların ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler programındaki değerleri yeterli görmediklerini ve tarih konularıyla ilgili önemsedikleri değerleri öğrencilerine vermeye çalıştıklarını göstermektedir. Ayrıca tarih konuları denildiğinde yalnızca milli değerleri görmediklerini, milli değerlerle birlikte evrensel değerleri de önemseyerek ifade ettiklerini görmekteyiz.

4.3. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularını İşlerken Değer Eğitimiyle İlgili Yapmış Olduğu Etkinliklere İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimiyle ilgili yaptığı etkinliklerini tespit etmek amacıyla görüşme formunda katılımcılara "İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimi ile ilgili yapmış olduğunuz etkinliklere örnek veya örnekler verebilir misiniz?" sorusu yöneltilerek bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 12'de görüldüğü üzere katılımcılar uyguladıkları değer eğitimi etkinlikleriyle ilgili çeşitli görüşler ortaya koymuştur. Drama, okuma-anlatım ve gezi-gözlem-röportaj gibi etkinliklerin daha çok ön plana çıktığı katılımcı görüşleri 7 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 12.

Değer Eğitimi Etkinliklerine İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Drama	17	28,3
2	Okuma/Anlatım	15	25
3	Gezi/Gözlem/Röportaj	13	21,7
4	Görsel materyal	7	11,7
5	Araştırma/İnceleme	4	6,6
6	Değerler köşesi	3	5
7	Yarışma	1	1,7
	Toplam	60	100

Araştırmada elde edilen verilere göre “drama, dramatisasyon, olayı canlandırma, hikâye canlandırma, doğaçlama, tiyatro, piyes, oyun oynama, diyalog “ drama grubu (%28,3) oranıyla katılımcılarca en çok ifade edilen grup olmuştur.

K1: “Sakarya Savaşı öncesi alınan tekâlif-i milliye emirleri yardımlaşma ve dayanışma değerini kazandırma amacıyla, çocuklara evlerinden getirdikleri temsili malzemelerle sınıf içinde temsili olarak canlandırıldı.”

K9: “Öğrenciler savaş döneminde kahramanlık gösterenlerin kısa romanlarını, hikâyelerini okuyarak bu kişinin hayatında fark ettikleri değeri ele alarak bu değerle ilgili sınıfta doğaçlama piyes yaptılar.”

K13: “Saygıyı anlatırken drama yaptık.”

K14: “Masal ve hikâyeler okuyup canlandırdık.”

K24: “Kız isteme, kına gecesi, düğün ve yaşlılara saygı vb. değerlerimizi drama yoluyla canlandırdık.”

“Masal, şiir, güzel sözler, tarihten kesit yazılar okuma ve anlatma, hikâye okuma/anlatma/yorumlama, kitap okuma, roman okuma ” okuma/anlatım grubu (%25) oranında ifade edilmiştir.

K3: “Değerlerle ilgili güzel sözler okundu, hikâyeler anlatıldı.”

K8: “Vatanseverlik ve bağımsızlık değerlerini verirken milli mücadelede yaşanmış olaylar ve Atatürk’ün “Nutuk” adlı eseriyle ilgili öğrenciler konuşturuldu.”

K12: “... Örnek yaşanmış hikâyelerin anlatılması.”

K18: “Günlük hayatta karşılaşılabilecek olaylar üzerinden örnekler ile olumlu ve olumsuz davranışların sonuçlarının neler olabileceğine yönelik yorumlama çalışmaları yapıyoruz.”

K22: “Mustafa Kemal’in Kağnısı şiirini vatan sevgisi, fedakârlık ve dayanışma değerlerini aktarmada değerlendirdik.”

“Sözlü tarih çalışması, röportaj, olaylar hakkında konuşma, misafir gitme, sınıfa gazi veya şehit yakını davet edilmesi, kahramanın kendini anlatması” gezi/gözlem/röportaj grubu (%21,7) oranında ifade edilmiştir.

K1: “Öğrencilerden biri (erkek) Yörük Ali Efe olup Kurtuluş Savaşı’nda yaptığı kahramanlıkları anlattı. Yine bir öğrenci (kız) Şerife Bacı olup kahramanlıklarını anlattı.”

K4: “Ailenin sahip olduğu değerleri kavratmak amacıyla sözlü tarih çalışması yapıldı. ...”

K7: “... Büyüklerimizle yapılan sözlü tarih çalışmaları.”

K12: “Geçmişimi öğreniyorum” temasında milli mücadele konusunun tiyatro yapılarak öğretilmesi, örnek yaşanmış hikâyelerin anlatılması, aile büyükleri ile röportaj yapılarak sınıf ortamına gazi ve şehit yakınlarının davet edilmesi ile konular işlenmektedir. Ayrıca geçmişe ait eşyaların bulunarak sınıf ortamında küçük bir müze oluşturulmasıyla dersler işlenmektedir.”

K31: “Öğrenciler aile büyükleri ve komşularıyla eskiden oynanan oyunlarımızla ilgili mülakat yaptı. ”

“Video, flash animasyonlar, fotoğraflar, belgesel izleme, bilgisayarda gezinti” görsel materyal grubu (%11,7) oranında ifade edilmiştir.

K10: “Videolar, flash animasyonlar ve fotoğraflardan faydalanıyoruz.”

K21: “Atatürk’ün hayatındaki değerleri almak için “Atatürk” belgeselini ve halkımızın kahramanlıklarını, fedakârlıklarını göstermek için de “Kurtuluş Savaşı” belgeselini izledik.”

K29: “Projeksiyonla Kurtuluş Savaşına ait slaytlar ve videolar izledik.”

K33: “Değerlerle ilgili internette gezinti yaptık.”

“Araştırma inceleme, tarihi yer tanıtımı, örneği inceleme” araştırma/inceleme etkinlikleri grubu (%6,6), “değerler köşesi” değer köşesi etkinliği grubu (%5), “yarışma” yarışma etkinliği grubu da (%1,7) oranında katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir.

K2: “Sınıfımızda değerler eğitimi köşemiz var. Her ay bir konu seçerek konuyla ilgili çalışmalarımızı köşemizde paylaşıyoruz.”

K14: “Değerlerle ilgili yarışmalar düzenliyoruz. Olumlu davranışları ödüllendiriyoruz.”

K24: “Kurtuluş Savaşı’nda kahramanlık gösteren kadınlarla ilgili araştırma ödevi verdik.”

Katılımcılar daha çok dramada; dramatizasyon, doğaçlama, tiyatro, oyun, canlandırma gibi çeşitli teknikler kullanarak değer eğitimi etkinliklerini gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Meydan ve Bahçe (2010) Hayat Bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirdikleri çalışmalarında değer öğretiminde en etkili yöntemin drama olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yaşama aktif olarak katılmak ve her yönden gelişmek için gerekli becerilerin (sosyal, bedensel, zihinsel ve psikolojik) edinilmesi eğitici drama uygulamaları ile mümkündür (Önder, 2007,s. 51). Ayrıca Balcı ve Yanpar Yelken'in (2013) ilköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konulu çalışmasında değer öğretiminde, örnek olay inceleme, öğretmen olarak model olma ve problem çözüme, öğrencilerle birlikte kural geliştirme ve işbirliğine dayalı öğrenme öğretmenler tarafından en etkili yöntem olarak belirtilmiştir. Balcı ve Yanpar Yelken'in (2013) araştırması ve bu çalışmada katılımcıların daha çok öğrenciyi merkeze alan ve öğrenciyi sürekli ders içerisinde aktif tutmayı amaçlayan yöntemler kullanma eğilimi taşıdıkları görülmüştür.

Verilere bakıldığında drama, okuma, anlatım, gezi, gözlem, röportaj ve görsel kullanımının ön plana çıktığı görülmektedir. Öğretmenlerin daha çok öğrencinin çevresiyle etkileşim kurduğu veya etkileşim kurmasına olanak sağlayan etkinliklere yöneldiklerini söyleyebiliriz. Öğrencinin kendini ifade etme imkânı bulması, kendine verilen bir rolü yaşaması, çevresiyle olumlu ilişkiler geliştirmesi değer eğitimlerini etkili kılmaktadır. Görselliğin vurgulanması da soyut olan değerlerin somutlaştırılması açısından önemli bir husustur.

4.4. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorluklar ve Bu Zorlukları Aşmak İçin Neler Yaptıklarına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi uygulamaları esnasında yaşadıkları zorlukları ve bu zorlukları aşmak için yaptıkları uygulamaları tespit etmek amacıyla görüşme formunda katılımcılara "İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimi verirken karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Bu zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?" sorusu yöneltilerek bulgulara ulaşılmıştır.

4.4.1. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Tablo 13'te görüldüğü üzere katılımcılardan elde edilen verilere bakıldığında öğretmenlerin çeşitli zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Bu görüşler 4 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 13.

Değer Eğitimi Zorlukları Temasına İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Materyal eksikliği	18	31
2	Günlük hayata uygulama güçlüğü	15	25,9
3	Aile/Öğrenci ilgisizliği	13	22,4
4	Kişilerin ve çevrenin olumsuz etkisi	12	20,7
	Toplam	58	100

“Ders kitaplarının yetersizliği, kaynakların olmaması, değerler eğitiminin müfredatta yer almaması, araç-gereç eksikliği, ek kaynak olmayışı, görüşme yapılacak kişilerin olmaması, müzelerin uzak olması, kostüm ihtiyacı, kaynak kişilere ulaşım zorluğu” materyal eksikliği grubu (%31) oranıyla öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarındaki materyal ihtiyacını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

K2: “Kaynakların olmayışı, ders kitaplarında yeterince bu konuların işlenmemesi, çocukların seviyelerine uygun tarzda anı ya da hikâyelerin, filmlerin olmayışı.”

K4: “Değer kavramlarını kazandırmaya çalışırken ailenin sosyo-ekonomik durumu, araç-gereçlerdeki eksiklikler, arkadaş çevresinin olumsuz etkileri, öğrencilerdeki ilgisizlik, değerlerin günlük hayatta uygulanmaması gibi zorluklarla karşılaşıyoruz.”

K12: “Bulduğumuz çevreye müzelerin uzak olması.”

K13: “Dramatizasyon için kostüm, araç-gereç gibi ihtiyaçlarımız oluyor.”

K21: “Görsel ve işitsel materyal eksikliği, yazılı kaynak bulamama sorunu.”

Öğretmenlerin yaşadıkları diğer zorluklar birbirine yakın oranlardadır. “Günlük hayatta uygulanmaması, okul ile sınırlı kalması, örnek görememe, eğitimin sanal ortamla sınırlı olması, değerlerin soyut olması, değer öğretiminde başarı; değer eğitimi başarisizlik, değer uygulamalarının zoraki yapılması ve ailenin sosyo-ekonomik durumu” günlük hayata uygulama güçlüğü grubu (%25,9) oranında ifade edilmiştir.

K1: "Değer öğretiminde başarılı olunurken aynı başarı değerlerin uygulanmasında sağlanamıyor."

K16: "Öğrencilerin bu dönemde daha çok somut kavramları kavrayabildiği soyut kavramları canlandırmalarının zor olduğu dönem olduğu için somutlaştırma yoluna gidiyoruz."

K17: "Değerler öğrencilere öğretiliyor. Bilgi dönümü alınıyor, sorarsan cevaplar geliyor. Uygulama kısmına bakılınca hiçbir değer uygulanmıyor. Zorlasan dahi yapmacık, zoraki yapıyorlar."

K33: "Verilen değerleri uygulama noktasında sıkıntılar yaşıyoruz."

"Değer eğitimine aile ilgisizliği, öğrenci ilgisizliği, öğrencilerde dinleme alışkanlığının olmaması, çocukların mücadele etmemesi, çocukların bencilliği, tarih bilincinin azalması ve değerlerimize yabancılaşma" öğrenci ve aile ilgisizliği grubu (%22,4) oranında ifade edilmiştir.

K1: "Öğrenci velilerinin ve aile fertlerinin değer eğitimi konusunda ilgisiz kalması."

K10: "Değer eğitimi verirken bazı ailelerin bunu desteklemek için hiçbir şey yapmıyor olması."

K32: "Çocukların bencil yetişmesi sorun yaratıyor. Çocuklara aileler tarafından hep ben duygusu aşılandığı için biz duygusuna zor varılıyor..."

K22: "Çocukların okula başlamadan önce ailelerinde değerlerle ilgili kazanımlarının olmaması veya az olması."

"TV'nin olumsuz etkisi, kültürümüze ters yayınlar, internetin olumsuz etkisi, arkadaş çevresinin olumsuz etkisi, müfredatın sıkıcı olması, müfredat içeriğinin yoğun olması, kişiler arası iletişimin azalması, aile-okul tarafından verilen değerler ile dış dünyanın sunduğu ortam farklılığı ve aşırı korumacı ve müdahaleci ebeveyn davranışları" kişilerin ve çevrenin olumsuz etkisi grubu (%20,7) oranında araştırmaya katılan katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

K6: "Öğrenciler TV dizilerinden ve internetten etkilenerek değerlerimize aykırı yanlış bilgiler ediniyorlar."

K20: "Teknolojinin gelişimiyle beraber yüz yüze insan iletişimin azalması, tarih bilincinin azalması ve yeterince geçmişimizi tanımama."

K21: "TV ve internetin olumsuz etkisi ve kültür değerlerimize ters yayınlar."

Farklı bakış açısına sahip görüşlerde ortaya çıkmıştır:

K5: "Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimi verirken zorlanmıyoruz."

K14: "Herhangi bir zorlukla karşılaşmadım. Çocuklar bu konulara çok yatkın."

Araştırma sonucunda öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde birçok zorluk yaşadıkları, karşılaşılan bu zorlukların materyal eksikliği, günlük hayata uygulama güçlüğü, öğrenci ve aile ilgisizliği, kişilerin ve çevrenin olumsuz etkisi olduğu görülmüştür. Baysal'ın (2013) ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi konulu çalışmasında değerler eğitimiyle ilgili gerekli olan materyallerin MEB tarafından sağlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş (2014) aile, kitle iletişim, öğretmen, program, okul ve yönetim boyutlarında gerçekleştirdikleri çalışmalarında değerler eğitimi sürecinde öğretmenlerin:

- Okullarda verilen değerlerin aile ve çevre tarafından pekiştirilmemesi,
- TV programlarının şiddet, cinsellik gibi içerikleri,
- Öğretmenlerin öğrencilere iyi bir model olmaması,
- Programlarda yer alan etkinliklerin uygulanabilirliğinin düşük olması,
- Değerler eğitiminde okul-aile işbirliğinin yetersiz oluşu gibi nedenlerin

değerler eğitimi sürecini olumsuz etkilemesi sorunlarıyla karşılaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş'ın (2014) bu çalışmalarında vurguladıkları okul, aile, çevre ve programa ilişkin sorunlar ile bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar benzerlik taşımaktadır.

Günümüzde okullarda değerler eğitimine yönelik nitelikli yayınların istenen seviyelere gelememesi, olan yayınlara her velinin ulaşamaması ve yayınların velilerin bütçelerini zorlaması gibi sorunlar Milli Eğitim Bakanlığının okullara değer eğitimiyle ilgili nitelikli materyal temin etmesini zorunlu hale getirmiştir. Değerleri öğrenen öğrencilerin öğrendikleri bu değerleri günlük hayat içinde uygulamaları ve uygulamada güçlük çekmeleri toplumda bu değerlerin yaşanmadığı gerçeğini de bize göstermektedir. Toplumdaki her birey tarafından benimsenen ve aynı zamanda da yaşanan değerleri, öğrenciler daha rahat benimseyecek ve hayatlarının her alanında uygulamaya çalışacaklardır. Kısacası öğrencilerin toplumda değerleri yaşayan model bireyleri görmeleri gerekir.

Değer eğitiminde, yanlış anne-baba tutumları öğrencilerde ilgisizliğe sebep olmaktadır. Anne ve babaların okulla sürekli iletişim halinde olması, okulla kaynaşması, çocuklarının eğitim-öğretim durumunu takip etmesi yani ebeveyn okul yaklaşması şarttır. Çünkü ancak bu şekilde öğrenci ve veli ilgisizliği çözüme kavuşturulabilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla duygusal bağlar kurması da çocukların kötü arkadaş çevresinden, çevrenin her türlü olumsuz etkilerinden korunmasını sağlayacaktır.

4.4.2. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorlukları Aşmak İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular

Katılımcı sınıf öğretmenlerinden elde edilen verilerde öğretmenlerin değer eğitimiyle ilgili karşılaştıkları zorlukları aşmaya yönelik çeşitli uygulamalar yaptıkları Tablo 14'te görülmektedir. Zorlukları aşmaya yönelik bu görüşler 4 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 14.

Değer Eğitimi Zorluklarını Aşmak İçin Yapılan Uygulamalara İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Görsel materyal kullanımı	11	34,4
2	Somutlaştırma	9	28,1
3	Öğrencinin çevresiyle sağlıklı iletişimi	7	21,9
4	Aile-öğretmen-öğrenci iletişimi	5	15,6
	Toplam	32	100

Araştırmada elde edilen verilere göre “görsel öğelerin kullanılması, araç-gereç temini, ek kaynak, video, slayt ve resimlerden faydalanma, sunum izletme, ilgi çekecek kitap tavsiye etme” görsel materyal kullanımı grubu (%34,4) yüzdelik dilimiyle ön plana çıkmaktadır.

K4: “Eksik olan araç ve gereçleri gidermeye ve olumsuz arkadaş ilişkilerini düzeltme çalışmalarımız oldu.”

K7: “Ders kitaplarında konuların dağınık olarak ele alınması ilgi ve dikkati dağıtıyor. Ek kaynak, video, slayt, resimlerden yararlandım. Değerleri kendim vurguladım.”

K10: “Öncelikle örnek olmaya çalışırım. Görsellerle destekleyerek o duyguları desteklemeye çalışıyorum.”

K15: “Değer eğitimlerinde öğrencilerin sıkıldığı anlarda sunum izletince derslerimiz renkli hale geliyor.”

K32: “Değer eğitimi ailede verilmeli, okulda ise değer eğitiminde görseller kullanılarak pekiştirme yapılmalı.”

“Somutlaştırma, dramatize etme, olayları yaşayıp gözleme, günlük yaşam içinden örnekler, daha etkili bir anlatım” somutlaştırma grubu (%28,1) oranında ifade edilmiştir.

K2: “Bu zorlukları aşmak için dramatize yapıyorum, günlük yaşam içinden örnekler veriyorum.”

K3: “Ailede değerler kavramı yoksa çocuk bu konuda zorluk çekiyor. Bazı olayları yaşayıp gözleyince örnekleri görünce zorluklar da aşıyor.” K18: “Bazı konuların soyut kalması bir sorundur. Bu nedenle değerleri öğrenci seviyesine göre somutlaştırmaya çalışıyorum.”

K22: “Konular soyut olduğu için çocuklar bu nedenle anlamada zorluk yaşıyor. Bu sorunun çözümü için drama etkinlikleri yapıyoruz.”

K31: “Sınıf ortamında bir bayram sabahı ve misafir kabul etme etkinliği yaptık.”

“Olumsuz aile ilişkilerini düzeltme, TV ve internetin öğrenci üzerindeki etkisini azaltma, öğrenciler arasında arkadaşlık bilincini geliştirme, öğrenciler arasında sevgi, saygı ve hoşgörüyü geliştirme” öğrencinin çevresiyle sağlıklı iletişimi grubu (%21,9) oranında ifade edilmiştir.

K6: “Öğrenciler televizyon dizilerinden veya internette etkilenerek yanlış kavramlar ediniyorlar. Bunları engellemek için velilerle işbirliği yapıp bunlardan uzak durmalarını sağlamaya çalışıyorum.”

K20: “Öğrenciler arasında dostluk, yardımlaşma ve saygı duygularını geliştirici etkinlik ve çalışmalar yapıyoruz.”

K30: “Öğrenciler arasında iyi bir arkadaşlık tesis etmeye çalışıyorum. Aileleri ile sağlıklı bir iletişim kurmalarına yardımcı olmaya çalışıyorum.”

K32: “Çocukların bencil yetişmesi sorun yaratıyor. Çocuklara aileler tarafından hep ben duygusu aşılandığı için biz duygusuna zor varılıyor. Aşmak için arkadaşsız oyunun tadının çıkmayacağını anlatıyorum.”

“Aile katılımını sağlama, aile katılımlı ödevler verme, velilerle işbirliği, araştırmalarda öğrencilerle birlikte olma, “ aile-öğretmen-öğrenci iletişimi grubu (%15,6) oranında katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir.

K9: “... Değerler konulu eğitim aile katılımlı olmalı.”

K28: “Ailelere ev ziyaretleri yapmak suretiyle aile ile öğrenci arasında köprü vazifesi görerek değer uygulamalarımızdan velilerimizi de haberdar ediyorum.”

K33: “Ailelerde ben duygusuyla yetişen çocuklara değer katmak zorlaşıyor. Ailelerle konuşup işbirliği yapmaya çalışıyoruz.”

Katılımcılar değer eğitimindeki zorlukları aşmak için görsel materyal kullanımı, somutlaştırma, öğrencilerin çevresiyle sağlıklı iletişimi ve aile-öğretmen-öğrenci iletişimi şeklinde çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar daha önce yapılmış olan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Kurtdede Fidan (2009) değerlerin özümsemesinde öğrencilerin sahip oldukları değerleri açıklamaları için fırsatlar verilmesi, değer eğitimi açısından nitelik taşıyan sinema filmi ve tiyatro oyunu izlenmesi, öğrencilerin değer eksenli sosyal projelerde aktif görev alması, değerleri gözlemeleri örnek olayların analiz ettirilmesinin gerektiğini belirtir. Yazar (2012) ise öğretmen adaylarının, TV, internet ve gazetelerin toplumun sahip olduğu değerlerin aşınmasına sebep olduğu konusunda aynı görüşte olduklarını ve değerlerin kazanılması aşamasında ailenin çok etkin olduğu konusunda hemfikir olduklarını ifade eder. Türk (2009) de aile, öğretmen ve okul işbirliğinin tam olarak sağlanamamasını değer eğitiminin verilmesinde bir güçlük olarak ifade eder.

Değer eğitimi etkinlik ve uygulamalarında birden çok duyuya hitap eden görsel materyal kullanımının, öğrencinin olumlu yönde motivasyonuna, soyut olan değer kavramlarının somutlaştırılmasına, öğrenmenin kolaylaşmasına özetle yapılan eğitimin kalıcılığına etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde öğrenciler, örgün eğitim-öğretim sunan okulların dışında kalan sanal ve sanal olmayan ortamlardan gelebilecek olumsuz mesajlardan da etkilenebilmektedirler. Bu nedenle öğrencilerin arkadaş çevresi ve sosyal medya konularında bilgilendirilmeleri onların olumsuz alışkanlıklara sürüklenmelerine set çekebilir. Ayrıca öğrencinin okulda öğretmen ile evde ebeveyn ve diğer aile fertleriyle olan sağlıklı iletişimi değerleri kazanmasında ve sahip olduğu değerleri korumasında büyük öneme sahiptir.

4.5. Sınıf Öğretmenlerine Değerler Eğitimi İle İlgili Nasıl Destek Verilebileceğine ve Bu Desteğin Kimler Tarafından Verilebileceğine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi konusundaki destek taleplerini öğrenmek amacıyla görüşme formunda katılımcılara “Sınıf Öğretmenlerine değerler eğitimi ile ilgili nasıl destek verilebilir, kimler tarafından verilebilir?” sorusu yöneltilerek bulgulara ulaşılmıştır.

Katılımcı sınıf öğretmenlerinden elde edilen verilerde değer eğitimi konusunda öğretmenlerin çeşitli destek taleplerinin olduğu ortaya çıkmış ve bu durum Tablo 15’te gösterilmiştir. Katılımcılardan elde edilen görüşler aşağıdaki 5 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 15.

Değer Eğitimiyle İlgili Verilebilecek Desteğe İlişkin Analiz ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Materyal desteği	20	36,4
2	Eğitim desteği	12	21,8
3	MEB/Kültür Bakanlığı desteği	11	20
4	Çevre desteği	7	12,7
5	Ders kitabı içerik desteği	5	9,1
	Toplam	55	100

“Görsel kaynaklar, basılı kaynak, çizgi filmler, hikâyeler, oyunlar, şarkılar, seviyeye uygun kitaplar, afişler, kostümler ve uzmanlarca hazırlanan etkinlik örnekleri “ materyal desteği grubu (%32,43) yüzdelik dilimiyle öğretmenlerin değer eğitimi konusunda en çok destek talep ettikleri grup olarak dikkat çekmektedir.

K1: “Nitelikli hizmet içi eğitimler, görsel kaynaklar, basılı kaynaklar.”

K2: “Kurs, seminer, konuların işlendiği çizgi filmler, hikâyeler hazırlanabilir. Anasınıflarından itibaren oyunlarla, şarkılarla, dramatizelerle başlayıp tüm öğretim basamaklarında uygulanacak materyaller hazırlanmalı. Akademisyenler bu konuda çalışmalar yapmalı. Ayrıca derslerin kılavuz kitaplarında konulara ilişkin tarihteki olaylar ve kişilerle ilgili örnek çalışmalar konulabilir. Kapsamı öğrenci gelişim seviyesine uygun olmalı.”

K9: “Değerler konulu kitaplar çoğaltılabilir. Görselliği ön planda olan kitaplar basılabilir Kısa filmler hazırlanabilir.”

K21: “Milli kahramanlarımıza ait filmlerin hazırlanması.”

K22: “Derslerde kullanılan metinler değer eğitimine yönelik olmalı.”

K24: “Çocuklar için değer eğitimine yönelik dokümanlar çok az. Özellikle drama-tiyatro eserlerinin yazılması gerekir. Çünkü çocuklar şiir, yazı, söz yerine oyun ile daha iyi kavrayabiliyor bence.”

K32: “Öğretmenler için drama kitapları olabilir. Bizler yaratıcı dramayı doğaçlama yaptırıyoruz.”

“Nitelikli hizmet içi eğitim, seminer verilmesi, aile rehberliği, değerler eğitimi planı hazırlama, uygulama konusunda destek, uzman kişilerden yardım, rehber öğretmen desteği, drama eğitimi almış kişilerden destek alınması ve uzman kişi desteği” eğitim desteği grubu (%21,8) oranında ifade edilmiştir.

K4: "Milli Eğitim Müdürlüğü'nün öğretmenlere değer eğitimiyle ilgili seminerler vermesi ve uzman kişilerden destek sağlaması gerekir."

K15: "Değerler eğitimiyle ilgili bir plan program hazırlanabilir bir ders kitabı da basılabilir."

K17: "Değerlerin kazandırılması, bilinçlendirme ve uygulamaya geçirme konusunda öğretmenlere destek sağlanabilir."

K20: "Uzman kişilerce hazırlanmış etkinlik örnekleri sunulabilir. Öğretmenleri yönlendirici çalışmalar yapılabilir."

K26: "PDR ve drama öğretmenlerinden yardım alınabilir."

K28: "Ailelere rehberlik yapılabilir, dönütler takip edilip değerlendirilebilir."

“Değerler eğitiminin seçmeli ders olması, materyal ihtiyacı giderilmeli, kaynakların okullara ulaştırılması, aile ve toplumun bilinçlendirilmesi, toplumsal projeler yapılmalı, MEB ve Kültür Bakanlığı tarafından video ve animasyonlar hazırlanmalı” MEB/Kültür Bakanlığı desteği grubu (%20) oranında ifade edilmiştir.

K9: "Değerler Eğitimi konusunda sınıf öğretmenine çok fazla bir destek verilmesi gerekli midir? Kararsızım. Daha çok değerler konulu kitaplar çoğaltılabilir. Küçük sınıflar için görselliği ön planda olan kitaplar basılabilir. Kısa filmler hazırlanabilir veya değer eğitimi adı altında seçmeli bir ders konulabilir."

K10: "MEB ve Kültür Bakanlığı tarafından toplumsal projeler yapılmalı ve katılım sağlanmalı. TV reklamlar, afişler, duyurular hazırlanmalı yine MEB ve Kültür Bakanlığı değerlerle ilgili kullanabileceğimiz videolar, animasyonlar hazırlayıp okullara ulaştırmalı. Ayrıca kılavuz kitaplarına daha çok hikâyeler eklenmeli."

K21: "Örnek aile modeli sunan filmlerin ve milli kahramanlarımızla ilgili filmlerin MEB ve Kültür Bakanlığı ortak girişimiyle hazırlanması ve hazırlanan bu filmlerin TV'lerde gösteriminin yapılması."

“Sivil toplum kuruluşlarının desteği, anne- baba desteği, medya desteği, yakın çevre desteği,” çevre desteği grubu (%12,7) oranında ifade edilmiştir.

K12: "Değer eğitiminin sadece okulda verilmesi mümkün değildir. Bu nedenle aile rehberliği ve çevre çok önemlidir. Sivil toplum kuruluşlarının desteği ve takibi önemlidir."

K18: "Değerler eğitimi öğrenci-aile-okul ve toplum koordinesi ile olmalıdır. Öğrencinin toplumda ve medyada karşılaştığı olumsuzluklar ve tutarsızlıklar anne, baba, yakın çevre ve medya desteğinin gerekliliğini ortaya koymaktadır."

K21: "Gezi ve röportajlar için sivil toplum kuruluşlarından maddi destek alınabilir."

Öğretmen kılavuz kitaplarında örnek çalışmaların yer alması, ders kitaplarında değer eğitimine yer verilmesi, ders kitaplarının nitelikli olması ” ders kitabı içerik desteği grubu (%9,1) oranında katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir.

K2: "Öğretmen kılavuz kitaplarına öğrenci seviyesine uygun değer eğitimi etkinlikleri konulabilir."

K6: "... Ancak ders kitaplarında değerler konusuna daha fazla yer verilmelidir."

K7: "... Ders kitaplarında değerler konusu daha kapsamlı ele alınmalıdır..."

Farklı bakış açısına sahip görüşler de dikkat çekmiştir:

K5: "Bence böyle bir desteğe ihtiyaç yok. Toplum olarak benimsediğimiz değerleri öğrencilere versek yeterli. Tek destek aileler."

K30: "Değerler eğitimi sınıf öğretmenleri tarafından angarya olarak görülmektedir."

Değer eğitimi konusunda öğretmenlere verilebilecek destekler konusunda materyal desteği, eğitim desteğini ve MEB/Kültür Bakanlığı desteğini daha çok ön plana çıkarmışlardır. Bu sonuçlar alanda yapılan çalışmalarla benzerlik taşımaktadır. Elbir ve Bağcı (2013) MEB'in ders kitaplarının yanında ayrıca kahramanlarla ilgili yazılı, işitsel ve görsel dökümanlar hazırlayıp okullara göndermesi, öğretmenlerin de ders kitaplarıyla sınırlı kalmayıp ders kitapları dışında ayrıca kendi imkânlarıyla farklı ders araç ve gereçlerinden yararlanmalarının nitelikli bir değerler eğitimi için etkili ve yararlı olacağını ifade etmiştir. Baysal (2013) de öğretmenlerin çoğunun değerler eğitimi programlarına ailelerin katılımının daha etkili sonuçlar doğuracağını düşündüklerini, ebeveynlere bu konuda yazılı basın, işitsel ve görsel kitle iletişim araçları kullanılarak yardım edilebileceğini ayrıca çocuk gelişimi ve sosyal hizmet uzmanı kişilerle çocuk psikologlarının da yardımcı olabileceğini ifade eder.

Değer eğitimiyle ilgili katılımcıların materyal ihtiyacı konusunda destek talep etmesi bu konuda öğretmenlerin zorluklar yaşadıklarının göstergesidir. Değerler eğitimi konusunda öğretmenlere MEB tarafından hizmet içi eğitim imkânlarının sunulması ve ders kitaplarının değer eğitimi açısından nitelikli hale getirilmesi, değer eğitiminin okullarda öğretmenlerin rehberliğinde daha bilinçli ve planlı sürdürülmesine imkan sağlayacaktır. Ayrıca değerler eğitimi konusunda öğretmenlerin ve okulların, resmi-özel kurum ve kuruluşlar tarafından da desteklenmesi değerlerin öğrencilere aktarımına pozitif yönde etki edecektir.

4.6. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimiyle İlgili Önerilerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi konusundaki önerilerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda katılımcılara “Sınıf öğretmeni olarak değer eğitimiyle ilgili önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilerek bulgulara ulaşılmıştır. Tablo 16’da öğretmenlerden elde edilen verilerde öğretmenlerin değer eğitimine ilişkin çeşitli önerilerinin olduğu görülmektedir. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıdaki 5 gruba ayrılmak suretiyle değerlendirilmiştir.

Tablo 16.

Değer Eğitimiyle İlgili Önerilere İlişkin Analiz Ve Kodlamalar

S.n.	Kodlar	f	%
1	Okul ve öğretmenle ilgili öneriler	12	36,4
2	Aileyle ilgili öneriler	9	27,3
3	MEB ile ilgili öneriler	8	24,2
4	Basınla ilgili öneriler	3	9,1
5	Kurumlarla ilgili öneriler	1	3
	Toplam	33	100

“Aile-okul-çevre-öğrenci koordinasyonu sağlanmalı, değerleri somutlaştırmaya yönelik seminerler verilmeli, değerlerin yaşanmasına uygun bir okul ortamı oluşturmaya çalışılmalı, değerlerle ilgili ders dışı etkinliklere ağırlık verilmeli, değer eğitimi öğrencilerin gelişim seviyelerine uygun olarak verilmeli, öğretmenin saygınlığı artırılmalı, öğretmenlerin çocukların gelişim dönemlerini bilerek değerleri bilinçli vermeli, öğretmenler sorumluluk ve saygı değerlerini öncelikli olarak öğrencilere kazandırmalı” okul ve öğretmenler ilgili öneriler grubu (%36,7) oranıyla katılımcı sınıf öğretmenlerinin en çok öneri getirdiği grup olmuştur.

K4: “Okullarda değerleri somutlaştırmaya yönelik seminer çalışmaları yapılmalı.”

K10: “Öğretmenin toplumdaki saygınlığını arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmenler saygı değerini öncelikle kazandırmaya çalışmalıdır.”

K12: “Okul ve öğretmen aile-okul-çevre ve öğrenci arasındaki koordinasyonu sağlamalı ve her öğrenciye sorumluluk bilinci aşılanmaya çalışılmalıdır.”

K28: “Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek için okul ortamlarımızın ne kadar uygun olduğu düşünülmelidir. Bu konudaki eksik noktalar tespit edilerek çözüme kavuşturulmalıdır.”

K29: “Öğretmenler değer eğitiminde öğrencilerin gelişim evrelerini dikkate alarak çalışmalarını yürütmelidir.”

“Değerler eğitimi konusunda aile rehberliği yapma, aileye değerleri yerleştirme, aşırı korumacı ve müdahaleci anne-babalar uyarılmalı, anne-babalara değerler eğitimi konulu eğitimler verilmeli, aile içinde değer eğitimiyle ilgili dokümanlar hazırlanmalı” aileyle ilgili öneriler grubu (%27,3) oranında ifade edilmiştir.

K8: “Günümüzde değerleri ilk önce büyükler(anne-babalar) içten yaşamalılar ki çocuklar üzerinde etkili olunabilsin.”

K11: “ Bu konuda öncelikli olarak çocuk yetiştirme ve değerleri yerleştirme konusunda ailelerin eğitilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.”

K28: “Aşırı korumacı ve müdahaleci davranan öğrenci velilerinin öğrencilerin özgüvenlerinin gelişimine engel olması değer edinimi açısından engeldir. Bu konuda ailelere rehberlik yapılmalıdır.”

K25: “... Değerler eğitimi öğrencilerle sınırlı kalmamalı, anne-babalara da değerler eğitimi verilmelidir.”

“Değerler okullarda ders olarak okutulmalı, değer eğitimine yönelik seçmeli drama dersi okutulmalı, değerler eğitimi kurulu oluşturulmalı, ders kitaplarında davranış değişikliğine yönelik etkinlik ve mesajların yer alması, değer eğitimiyle ilgili öğretici filmler hazırlanmalı, öğretmenler değer eğitimi konusunda bilinçlendirilmeli ve öğretmenin saygınlığı artırılmalı” MEB’le ilgili öneriler grubu (%24,2) oranında katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

K1: “Ders kitapları içerik yönüyle çok zayıf. Bilgi öğretimi amacıyla yazılmış izlenimi veriyor. Davranış değişikliğine yönelik etkinlik ve mesajlar veren çalışmaların kitaplarda yer alması temennilerimi dile getirmek istiyorum.”

K13: “Değerler eğitimi kurulu oluşturulmalı.”

K20: “Okullarda değerler eğitimi ders olarak okutulmalıdır.”

K26: “Okullarda değer eğitimine yönelik seçmeli drama dersi okutulmalıdır.”

“Değerler yönüyle örnek şahsiyetlerin TV, internet ve yazılı basında model olarak sunulması, TRT ve özel TV ve radyolar için kamu spotu hazırlanmalı, değerleri ön plana çıkaran yayınlar hazırlanmalı ” basınla ilgili öneriler grubu (%9,1) oranında ifade edilmiştir.

K2: “Değerler yönüyle örnek şahsiyetlerin TV, internet, yazılı ve görsel basında model olarak sunulması.”

K21: “TRT ve özel TV ve radyolarda kamu spotları hazırlanmalı ve değerlerimizi ön plana çıkaran filmler gösterilmeli.”

“Tüm kurumlarda etik-ahlaki değerlerle ilgili kurullar olmalı” kurumlarla ilgili öneriler grubu (%3) oranında katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından en az ifade edilen grup olmuştur.

K2: “Tüm kurumlarda etik kurullar olmalı ve bu kurullar değerleri teşvik için ödüllendirme mekanizmasını işletmelidir.”

Katılımcıların değer eğitimine ilişkin önerilerinde okul-öğretmen ve aileyle ilgili öneriler daha çok ön plana çıkmıştır. Özdaş'a (2013) göre okul, bireyde var olan değerleri geliştiren, pekiştiren, bunları kişilik haline getiren ve bu işlevini yerine getirirken aynı zamanda bireye yeni değerler kazandıran sistemli ve programlı bir kurumdur. Oğuz (2012) ise öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerini tespit etmeye yönelik çalışmasında değerleri kazandırmak için tüm okul faaliyetlerinin değer eğitimine yönelik olarak düzenlenebileceğini ve okullarda öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlayan ortamların oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

Elbir ve Bağcı (2013) ile Baysal (2013) ve benzer birçok çalışmada değer eğitiminde ailenin rolünün önemli olduğu, değer eğitimiyle ilgili yapılacak çalışmalarda yer alması gerektiği vurgulanmıştır. Bu konuda Balcı ve Yanpar Yelken (2013) ilköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşlerini tespit etmeye yönelik çalışmalarında farklı ortamlarda ve ailelerde yetişen bireylerin yetiştikleri ortamdan etkilenebileceğini bu nedenle ailelerle diyalog kurulmasının öğrencileri tanıma olanağı sağlayacağını ifade etmişlerdir.

Günümüzde okul ortamları, toplumların geleceğini oluşturacak çocuklar için yalnızca bilgi depolama yerleri değil evrensel ve milli değerlerin açık ve örtük olarak yaşandığı, yaşatıldığı sosyal yaşam alanları olmalıdır. Okul ortamlarında öğretmenlerin de çocuklar için bir model olduğu düşünüldüğünde değerleri özümsemiş ve çocukların sahip olduğu değerlere saygılı bir öğretmenin öğrencilerine pozitif yönde etki edeceği gerçeği ortaya çıkar.

Çocuğun ilk terbiyesini aldığı aile ortamının da çocuklar üzerindeki etkisi büyüktür. Aile içerisinde değerlerin yaşatılması çocuklar için aile ortamını değerlerin yaşandığı sosyal bir alan haline getirecektir. Okul ve ailenin çocuklar üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri dikkate alındığında değerler eğitimi adına ilk etapta okul ve aile ortamlarının değerlendirmeye alınması gerektiği düşünülebilir. Araştırma bulguları da bu düşüncüyü destekler niteliktedir.

BÖLÜM V

5. Sonuç ve Öneriler

5.1. Sonuç

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etme amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle ortaya çıkan sonuçlar aşağıda ifade edilmiştir:

Araştırmada ortaya çıkan bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun değer kavramını davranış (%23,7), ölçüt (%10,5), nitelik (%10,5), ilke (%10,5), düşünce (%10,5) ve kavram (%5,2) olarak ifade etmeleri, değer eğitimi kavramını da değer/davranış kazandırma (%40,6), nitelikli kılma (%21,9) ve yaşantı haline getirme (%18,8) olarak ifade etmeleri literatürdeki tanımlar dikkate alındığında katılımcı sınıf öğretmenlerinin değer ve değer eğitimi kavramları konusunda bilgi sahibi olduklarını ortaya koymaktadır.

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konuları, programda “Kültür ve Miras” öğrenme alanı “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde yer almıştır. Bu üniteye doğrudan verilmesi gereken değerler olarak Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme, vatanseverlik değerleri ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin bu değerler dışında saygı, hoşgörü, dayanışma, yardımseverlik, milli birlik ve beraberlik, yardımlaşma ve sevgi... gibi hem milli hem de evrensel değerleri ifade etmeleri öğrencilerine doğrudan verilmesi gereken değerlerin dışında başkaca değerler de aktarmaya çalıştıklarını göstermiştir. Vatanseverlik (%7,7), saygı (%6,2), hoşgörü ve dayanışma (%5,7) değerleri katılımcılar tarafından en çok ifade edilen değerler olmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin değer eğitimi etkinliklerinde Sosyal Bilgiler programında bilgi verilen değer eğitimi yaklaşımlarından hiç söz etmemeleri belli bir program içinde kalarak değil de rastgele yöntemler kullandıklarını ortaya koymuştur. Değer eğitimi etkinliklerinde drama (%28,3), okuma/anlatım (%28,3) ve gezi/gözlem ve röportaj (%28,3) uygulamaları dikkat çekmiştir.

Sınıf öğretmenleri değer eğitiminde materyal eksikliği (%31), günlük hayata uygulama güçlüğü (%25,9), aile-öğrenci ilgisizliği (%22,4), kişilerin ve çevrenin olumsuz etkileri (%31) konusunda zorluklarla karşılaştıklarını; bu zorlukları aşmak için görsel materyal kullandıklarını (%34,4), soyut kavramları somutlaştırmaya çalıştıklarını (%28,1), öğrencinin çevresiyle sağlıklı bir iletişim kurmasına destek olduklarını (%21,9) ve öğrenci-öğretmen-aile arasında koordinasyon sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri değer eğitimlerinde gerekli materyallerin temin edilmesi (%36,4), değer eğitimiyle ilgili öğrenciye, anne-babalara ve öğretmenlere eğitimler verilmesi (%21,8), MEB ve Kültür Bakanlıklarının değer eğitimiyle ilgili çalışma yapmaları (%20), öğrencinin sürekli iletişim içinde olduğu çevrenin değer eğitimi çalışmalarına dâhil edilmesi (%12,7), öğrenci ders ve öğretmen kılavuz kitaplarının içeriğinin zenginleştirilmesi (%9,1) konularında destek istediklerini ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenleri değer eğitimi konusunda okul/öğretmen (%36,4), aile (%36,4), MEB (%36,4), basın (%36,4) ve resmi-özel kurumlarla (%36,4) ilgili çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler arasında değerlerin yaşanmasına uygun bir okul ortamı, değerler konusunda aile rehberliği, değerler eğitimine yönelik seçmeli drama derslerinin okullarda okutulması, TV'lerde değerleri ön plana çıkaran yayınların hazırlanması, tüm kurumlarda etik kurulların işlevsel hale getirilmesi önerileri ön plana çıkmaktadır.

5.2. Öneriler

Katılımcıların; değer ve değer eğitimi kavramı tanımlarının, tarih konuları için ifade ettikleri değerlerin, yaptıkları etkinliklerin, karşılaştıkları zorlukların ve zorlukları aşmak için yaptıkları uygulamaların, kendilerine değer eğitimi konusunda verilebilecek desteğin ve değer eğitimine ilişkin önerilerinin ışığında bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler getirilebilir:

1. 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler konusunda öğretmenlerin seminerler yoluyla bilgilendirilmesi.
2. Öğretmenlere 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında kapsamlı olarak yer verilen değer eğitimi yaklaşımları konusunda hizmet içi eğitim imkânının sağlanması.
3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerler eğitimiyle ilgili okullara gerekli materyal desteğinin sağlanması.
4. Değer eğitiminde aileyle işbirliği içinde olunması, aile ziyaretleri ve aile seminerleri vb. ailelere gereken her türlü maddi-manevi desteğin sağlanması.
5. Öğrencilere ve velilerine, TV ve internetin olumsuz etkileri ve bilinçli internet kullanımı konulu seminerler verilmesi.
6. Sivil toplum kuruluşlarının değerlerle ilgili tavır, davranış ve çalışmalarıyla yıl içerisinde ön plana çıkan kişi veya kurumlar için ödül törenleri düzenleyerek değerler konusunda toplumu teşvik etmesi.
7. Özel ve kamu kurumlarında etik kurullar oluşturulması ve ayrıca bu kurullarda ödül mekanizmasının işletilmesi.
8. Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı iş birliği ile tarihi kahramanlarla ilgili çizgi roman ve çizgi filmler hazırlanarak vatan sevgisi, milli birlik ve beraberlik, bayrak sevgisi gibi milli değerlerin benimsetilmesine yönelik çalışmalar yapılması.
9. Okullarda değer eğitimine yönelik seçmeli drama dersi veya seçmeli değerler eğitimi dersinin okutulması şeklinde sıralanabilir.

KAYNAKLAR

- Acun, İ. , Yücel C. , Önder, A. ve Tarman, B. (2013). *Değerler: Kim ne kadar değer veriyor.* Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013 Kış (6/1), 12, 191- 206.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekteşme derecesinin değerdendirilmesi.* Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2008). *Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış.* Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 6, No. 16, 9 - 27, Aralık 2008.
- Akın, M. A. (2013). *Okul değerleri ile okul başarısı arasındaki ilişkinin analizi.* Yayımlanmamış doktora tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi yöntemler-etkinlikler- kaynaklar.* Nobel Yayın Dağıtım / Eğitim Bilimleri Dizisi, Ankara.
- Aydın, M. Z. (2010). *Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi.* Ceceli Eğitim Kurumları Değerler Eğitimi Buluşması, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara: 10 Nisan 2014.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi.* Ankara: Nobel Yayınları.
- Balat, G. U. (2006). *Okullarda neden değerler eğitimi çalışmaları.* İlk öğretmen. Sayı 2,14 – 16.
- Balci, A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). *İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar.* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 39, 81-90

- Balcı, A. ve Yanpar Yelken, T. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, Nisan 2013, 195 - 213.
- Başcı, Z. (2012) *Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bilim Dalı.
- Can, Ö. (2008). *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Chandler, M. K. (2005). *The Effects of a Character Education Program on Elementary Students' Prosocial Competence* (Doctoral dissertation, Lynn University)., Florida, United States. <http://search.proquest.com> (Alındığı tarih 30.06.2014)
- Coşkun, D. (2011). *Birinci kademe 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi (Denizli ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Çelikkaya, T. , Filoğlu, S. , ve Öktem, N.S. (2013). *Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyleri*. Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2013, 4 (1), 121 - 147.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). *Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Değerler Eğitimi Dergisi Haziran 2013, Cilt 11, No. 25, 33-56.

- Demirtaş, S. (2009). *Çocuk yuvasında kalan korunmaya muhtaç çocukların değer eğitiminde yaratıcı dramının etkililiği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değer kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yaz 2004, No. 39, 356 – 383.
- Doğanay, A.(2007). *Değerler eğitimi (Ed. C. Öztürk). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 255 – 286.
- Doğanay, A. (2009). *Değerler Eğitimi (Ed. C. Öztürk). Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ekşi, H. (2003). *Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım*. Karakter eğitimi programları. Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1), 79 - 96.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter eğitimi el kitabı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). *Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi*. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013,1321 - 1333, Ankara-Turkey.
- Ersoy, F. ve Şahin, T. (2012). *Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-12 (2) Ek Özel Sayı, Bahar 2012, 1535 – 1558.
- Giesecke, H. (2004) *Was kann die Schule zur Werteerziehung beitragen? In: Was Schule macht*. Hrsg. Von S.Gruehn, G.Kluchert, T.Koinzer; Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 235-246.
- Güney, S. (2008). *Davranış Bilimleri*, Ankara: Nobel Yayınları.

- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). *Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri değerler ve eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- İşçi, M. (2007). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Keskin, Y. (2010). *Sosyal Bilgiler öğretiminde değerlerin rolü*. Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı 28-29 Mayıs 2010, İstanbul: İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Damla Yayınevi (2012).
- Knafo, Ariel (2003). *Authoritarians, The Next Generation: Values And Bullying Among Adolescent Children Of Authoritarian Fathers*. *Analyses Of Social Issues And Public Policy*. 3(1) 199-204.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). *Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kuramsal Eğitimbilim, 2 (2), 1-18.
- Kurtulmuş, M. Tösten, R. ve Gündaş, A. (2014). *İlköğretim 1. Kademe öğretmenlerinin değerler eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 12, No. 27, 281-305, Haziran 2014.
- Marcus, M. ve Fritzer, P. (1999). *Moral Education as Public Issue*. *Contemporary Education*. 70 (3), 44-45.
- MEB (2004). *Talim Terbiye Kurulu, Öğretim programları*
<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=38> adresinden
 15 Ağustos 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Merey, Z. Kuş, Z ve Karatekin, K. (2012). *Türkiye ve ABD ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi açısından karşılaştırılması*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-12, (2) Ek Özel Sayı, Bahar 2012,1613-1632.
- Meydan, H. (2014). *Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme*. Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, 93-108.
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). *Hayat Bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 20 – 37.

- Miles, M. B. ve Huberman, M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. (2nd Ed.). London: Sage Publications.
- Oğuz, E. (2012) *Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitime ilişkin görüşleri*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-12 (2) Ek Özel Sayı, Bahar 2012, 1309 – 1325.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Öksüz, Y. (2012). *İngiltere ve Türkiye'deki Sınıf Öğretmenlerinin 'Değer Eğitimi' Açısından Karşılaştırılması: Lancashire – Samsun Örneği*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, Mayıs 2012, 141 – 171.
- Önder, A. (2007). *Yaşayarak öğrenme için drama*. Epsilon Yayınları.
- Özen, Y. Güleçyüz, K. ve Bulut Özen, H. (2012). *İlköğretim 1–3 Sınıf Hayat Bilgisi, 4–5 Sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki değerler ve değerler eğitiminin incelenmesi*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Kasım 2012, Cilt 1, Sayı 4, Makale 30, 2146 – 9199.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özensel, E. (2003). *Sosyolojik bir olgu olarak değerler*. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), 217-239.
- Özmen, C. , Er, H. ve Gürgil, F. (2012). *İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2012, Cilt: 9, Sayı: 17, 297 – 311.
- Selek, M. (2014). *Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyelerinde Değerler Eğitimi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Burdur: Mehmet Akif Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı.

- Suh, B. K. ve Traiger, J. (1999). *Teaching values through elementary social studies and literature curricula*. Education, 119 (4), 723 - 727.
- Tahiroğlu, M. (2012). *Değerler eğitiminin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin trafik kurallarına yönelik tutumlarına etkisi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, Nisan 2012, 123 - 136.
- Taşpınar, M. (2009). *Eğitimde örtük program ve değerler eğitimi*. 1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı, 25 - 31.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). *Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değgerlere ilişkin veli görüşleri*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9 (3), Yaz 2009, 1499 – 1542.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Witherspoon, W. A. (2007). *Character Education: Determining Barriers to implementation*. Yayımlanmamış doktora tezi, George Fox Üniversitesi, DAI-A 68/11, May 2008
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modölü geliştirme*. Yayımlanmamış doktora tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşar, ř. ve Çengelci, T. (2012). *Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması*. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (9), 1 - 23.
- Yazar, T. (2012). *Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri*. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi Cilt: 2, Sayı: 1, 61 – 68.
- Yazar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi*. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 10, 44-58.

- Yazıcı, K. (2006). *Değerler eğitime genel bir bakış*. Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 19. sayı, Bahar 2006, 499 - 522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 2.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık-Akademik Ve Mesleki Yayınlar.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2012). *İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi*. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 19 (2012),1-15.
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). *Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 13, Sayı 2, Ağustos 2012, 49 - 73.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). *Lise tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri*. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20), 117 - 124
- Yüksel, S. (2005). *Örtük programın eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerindeki etkisi - Uludağ Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Örneği*. 14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulan sözlü bildiri, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

EKLER

EK-1. Görüşme Formu

Değerli Meslektaşım, İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme esnasında vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamında ve bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak olup başka maksatla kullanılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz içten cevaplar sağlıklı neticelere ulaşmak için büyük önem arz etmektedir. Görüşmeye başlamadan önce göstermiş olduğunuz ilgi nedeniyle şimdiden teşekkür ederim.

Refik GÜLMÜŞ
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

I.BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1.1. Cinsiyetiniz

Erkek () Kadın ()

1.2. Mezun olduğunuz Eğitim Kurumu

Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

1.3. Çalışma Süreniz

0 - 5 yıl () 6 - 15 yıl () 16 - 25 () 26 ve üzeri ()

II.BÖLÜM

SORULAR

- 2.1. “Değer” ve “Değer Eğitimi” kavramlarını nasıl tanımlarsınız?
- 2.2. İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında yer alan değerler nelerdir? Açıklar mısınız?
- 2.3. İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını işlerken değer eğitimi ile ilgili yapmış olduğunuz etkinliklere örnek veya örnekler verebilir misiniz?
- 2.4. İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında değer eğitimi verirken karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Bu zorlukları aşmak için neler yapıyorsunuz?
- 2.5. Sınıf Öğretmenlerine değerler eğitimi ile ilgili nasıl destek verilebilir? Kimler tarafından verilebilir?
- 2.6. Sınıf öğretmeni olarak değer eğitimiyle ilgili önerileriniz nelerdir?

EK-2. Araştırma İçin Alınan İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/02/2014-1279

T.C.
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 79673485-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaı

SAYIN REFİK GÜLMÜŞ

Bozkurt Mahallesi Toki Konutları C-5 D:12 Merkez/BURDUR

İlgi : 18.02.2014 tarih ve 83427534-302.08.01-5196 sayılı yazı

"İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri " konulu tez çalışmamızda kullanılmak üzere yapacağınız uygulama ile ilgili Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün yazısı ekte olup, araştırma sonucunun CD ile birlikte Enstitümüze teslim edilmesi hususunda;

Bilgilerinizi rica ederim.

Doç. Dr. Zafer GÖLEN
Enstitü Müdürü

EK :
1- İlgi Yazı Örneği (3 Sayfa)

Evrak Doğrulamak İçin : <https://ebys.mehmetakif.edu.tr/enVision/Dogrula/SN31MA>

İstiklal Yerleşkesi 15030 BURDUR
Telefon:+90 248 213 32 02 Faks:+90 248 213 32 09
e-Posta ebe@mehmetakif.edu.tr Elektronik Ağ:http://ebe.mehmetakif.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Ziya Yeniçeri
Evrak Pin Kodu: 15202

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 18/02/2014-5196

T.C.
MEHMET AKIF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 83427534-302.08.01-5196
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

18/02/2014

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 11/02/2014 tarihli, 597159 sayılı ve "Araştırma İzni" konulu yazı
b) 31.01.2014 tarih ve 79673485-302.08.01.3222 sayılı yazımız.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Refik GÜLMÜŞ'ün "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri" konulu tezine esas olmak üzere yapacağı çalışmayı uygulama izni ile ilgili Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün yazısı ekte gönderilmiş olup, araştırma sonucunun CD ile birlikte Başkanlığımıza gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Halil İbrahim GÖKCE
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK :
1- Yazı örneği ve eki (2 sayfa)

Evrak Doğrulamak İçin : <https://ebys.mehmetakif.edu.tr/en/Vision/Dogrula/LM37K9>

İstiklal Yerleşkesi 15030 BURDUR
Telefon:+90 248 213 32 11 Faks:+90 248 213 32 11
e-Posta oidb@mehmetakif.edu.tr Elektronik Ağ:http://oidb.mehmetakif.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Gülfidan Akkuş
Evrak Pin Kodu: 60302

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/02/2014-2153

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39958266/604.01.01/597159
Konu: Araştırma izni

11/02/2014

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 03/02/2014 tarih ve 806 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Refik GÜLMÜŞ'ün "İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri" konulu araştırmasını İlimiz Merkez ve Merkeze bağlı ilkokullarda görev yapan öğretmenlere, okul müdürlüğünün uygun gördüğü saatlerde uygulamasına ilişkin Müdürlüğümüzün 10/02/2014 tarih ve 582168 sayılı olur örneği ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve adı geçenin yapacağı araştırma sonucunun CD ile birlikte Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Mehmet TEZCAN
Müdür a.
Millî Eğitim Şube Müdürü

EKLER :
1-Olur örneği (1 adet)

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4b21-6462-3d8f-88d3-229d kodu ile yapılabilir.

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Bahçelievler Mh.Şeker Cad.
15100 BURDUR

Ayrıntılı bilgi: M.TEZCAN Şb.Md.
Telefon : (0248) 233 11 19-164
Faks : (0248) 233 13 43

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 39958266/604.01/582168

10/02/2014

Konu: Araştırma izni

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Refik GÜLMÜŞ'ün " İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri" konulu araştırmasını İlimiz Merkez ve Merkeze bağlı ilkokullarda görev yapan öğretmenlere uygulama istemini gösterir MAKÜ Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 03/02/2014 tarih ve 805 sayılı yazısı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Refik GÜLMÜŞ'ün " İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri" konulu araştırmasını İlimiz Merkez ve Merkeze bağlı ilkokullarda görev yapan öğretmenlere, okul müdürlüğünün uygun gördüğü saatlerde uygulamasını uygun görüşle olurlarınıza arz ederim.

Mehmet TEZCAN
Millî Eğitim Şube Müdürü

O L U R
.../02/2014

İsmail ÇETİN
Vali a.
Müdür

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9f95-46c4-3094-9066-b579 kodu ile yapılabilir.

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Bahçelievler Mh.Şeker Cad.
15100 BURDUR

Ayrıntılı bilgi: M.TEZCAN Şb.Md.
Telefon : (0248) 233 11 19-164
Faks : (0248) 233 13 43

EK-3. Nitel Veri Analizi için Oluşturulmuş Kod Listesi

Sınıf Öğretmenlerinin Değer Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeyleri	Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimi Kavramıyla İlgili Bilgi Düzeyleri	Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Yer Alan Değerler	Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimiyle İlgili Yapmış Olduğu Etkinlikler
Davranış	Değer/Davranış Kazandırma	Vatanseverlik	Drama
Ölçüt	Nitelikli Kılma	Saygı	Okuma/Anlatım
Nitelik	Yaşantı Haline Getirme	Hoşgörü	Gezi/Gözlem/Röportaj
İlke	Eğitim/Eğitim Programı	Dayanışma	Görsel Materyal
Düşünce	Geçmişten Ders Çıkarma	Yardımsızlık	Araştırma/İnceleme
Rol-Olgunluk		Yardımlaşma	Değerler Köşesi
Gelenek-Görenek		Milli Birlik ve Beraberlik	Yarışma
Kavram		Sevgi	
Hoşgörü		Çalışkanlık	
Etmen		Fedakârlık	
Kültür		Misafirperverlik	
İnsanlık		Bağımsızlık	

Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorluklar	Sınıf Öğretmenlerinin Değer Eğitimi Verirken Karşılaştıkları Zorlukları Aşmak İçin Neler Yaptıkları	Sınıf Öğretmenlerine Değerler Eğitimiyle İlgili Verilebilecek Destekler	Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimiyle İlgili Önerileri
Materyal Eksikliği	Görsel Materyal Kullanımı	Materyal Desteği	Okul ve Öğretmenle İlgili Öneriler
Günlük Hayata Uygulama Güçlüğü	Somutlaştırma	Eğitim Desteği	Aileyle İlgili Öneriler
Aile/Öğrenci İlgisizliği	Öğrencinin Çevresiyle Sağlıklı İletişimi	MEB/Kültür Bakanlığı Desteği	MEB ile İlgili Öneriler
Kişilerin ve Çevrenin Olumsuz Etkisi	Aile-Öğretmen-Öğrenci İletişimi	Çevre Desteği	Basınla İlgili Öneriler
		Ders Kitabı İçerik Desteği	Kurumlarla İlgili Öneriler

EK-4. Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Refik GÜLMÜŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: 15.01.1974

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Trakya Üniversitesi, Edirne Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Sınıf Öğretmenliği

Bildiği Yabancı Diller: Fransızca

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar:

Siirt / Baykan / Ardıçdalı İlköğretim Okulu

Siirt / Merkez / Gökçebağ İlköğretim Okulu

Siirt / Baykan / Doluharman İlköğretim Okulu

İstanbul / Pendik / Ercan Görür İlköğretim Okulu

İstanbul / Pendik / Faruk Demirbağ İlköğretim Okulu

İstanbul / Ümraniye / Mebruke-Salih Koçak İlköğretim Okulu

Burdur / Merkez / Çallica 60. Yıl İlköğretim Okulu

Burdur / Merkez / Gökçebağ İlköğretim Okulu

Burdur / Merkez / Gökçebağ Ortaokulu

Burdur / Merkez / Türkiye Yardım Sevenler Derneği Ortaokulu

İletişim

E-Posta Adresi: refikgulmus@hotmail.com